Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 7 šilingov
mesečna naročnina 25 šilingov
celoletna naročnina 250 šilingov
P. b. b.

LETNIK XL | CELOVEC, PETEK, 24. MAJ 1985 | ŠTEV. 21 (2227)

Kongres narodnosti v Ženevi

Listina terja pravice neglede na številčno moč

V dneh od 16. do 18. maja je bil v Ženevi kongres narodnosti, ki so ga sklicali Federalistična unija evropskih narodnosti (FUEV), Mednarodno združenje za obrambo ogroženih jezikov in kultur (AIDLCM) in Mednarodni inštitut za narodnostno pravo in regionalizem (INTEREG).

Kongres naj bi po intencijah prirediteljev po eni strani bil obnova in nadaljevanje nekdanjih manjšinskih kongresov in po drugi strani služil prezentaciji „Poglavitnih načel za evropsko narodnostno pravo" ali „Listine evropskih narodnostnih skupnosti".

Častno predsedstvo sta prevzela bivši avstrijski kancler dr. Bruno Kreisky in bivši predsednik nemškega zveznega parlamenta Kai Uwe von Hassel, delovno predsedstvo pa so tvorili predstavniki prirediteljskih skupin pod vodstvom predsednika FUEV, dr. Reginalda Vospernika.

Na kongresu je sodelovalo okrog 20 narodnih skupnosti iz zapadne Evrope, večje število znanstvenih inštitucij, ki se bavijo z vprašanjem narodnostnih skupnosti in regionalizma, medtem ko narodnostnih skupnosti iz vzhodnih držav ni bilo navzočih, pač pa so nastopali predstavniki nekaterih emigrantskih skupin in to Sudetskih Nemcev, Kosovarov in Makedoncev.

KRITIČNE PRIPOMBE

Kar na začetku je bila predstavljena Listina evropskih narodnostnih skupnosti, ki so jo že pred kongresom sklenile prirediteljske organizacije. Kljub temu, da so bile s strani številnih udeležencev kongresa tehtne kritične pripombe k tako imenovanim „Poglavitnim načelom za evropsko narodnostno pravo", spremembe listine po predhodnem sklepu organizatorjev niso bile mogoče in je prav zaradi takega postopka problematično, v kolikor bo Listina v praksi sploh prišla do veljave. Dejstva, da Listina ne vsebuje nobenih načel, glede sožitja in sodelovanja med večinskim narodom in narodnostnimi skupnostmi in se omejuje zgolj na možnosti samostojnega predstavništva v državnih, deželnih in občinskih volilnih strukturah, ne da bi predvidevala tudi možnosti enakopravne integracije v tozadevne strukture večinskega naroda močno kažejo na določene tendence in vplive močnejših narodnostnih skupnosti, ki so očitno s svojimi pogledi prevladale pri sestavi listine. Po drugi strani pa je treba poudariti, da Listina v pogledu načel „znatnega števila" manjšinskega prebivalstva in „individualne zaščite", ki sta do nedavno predstavljali vsebino klasičnega manjšinskega varstva, pomeni velik korak naprej, ker terja narodnostne pravice neglede na številčno moč posamezne skupine in teži preko invidualne zaščite tudi za varstvom in pospeševanjem narodnostne skupnosti kot celote, kar v mednarodnopravnem varstvu narodnostnih skupnosti dosedaj ni bilo tako prezentno. V tej zvezi je vsekakor zanimivo, da je ob 40-letnici zmage nad fašizmom in ob 30-letnici podpisa državne pogodbe od narodnih skupin v Avstriji sprejeta Listina narodnostnih skupin v Avstriji pri udeležencih kongresa našla veliko razumevanje in dober odmev.

Po zanimivih referatih priznanih strokovnjakov o stanju mednarodnega varstva narodnih skupnosti pri OZN (prof. Felix Ermacora) in Evropskem svetu in v Evropskem parlamentu (senator Karl Mitterdorfer), o prilagoditvi struktur držav svojim etničnim danostim (prof. Guy Heraud) in o položaju narodnostnih skupnosti v vzhodni Evropi (dr. Rudolf Grulich) so bila kratka poročila o položaju na kongresu sodelujočih narodnostnih skupnostih.

Za slovensko narodnostno skupnost

(Nadaljevanje na 8. strani)

Koristen obisk v Švici

Ob priliki kongresa evropskih manjšin v Ženevi je delegacija ZSO izkoristila priložnost in obiskala vrsto mednarodnih organizacij in številne posameznike ter jih informirala o trenutnem stanju v zadevi dvojezičnega šolstva.

V prvi vrsti smo obiskali tiste organizacije in posameznike, s katerimi smo že lansko leto navezali stike in, ki so, bodisi direktno ali pa indirektno protestirali pri avstrijski vladi glede nemškonacionalističnih izbruhov o vprašanju dvojezičnega šolstva na Koroškem (odprto pismo švicarskih parlamentarcev kanclerju Sinowtzu, protesti mednarodnih učiteljskih zvez etc.).

Z zadovoljstvom smo ugotovili, da te mednarodne organizacije budno spremljajo razvoj na Koroškem (še prav posebno po aferi Frischenschlager-Reder). Glede na to, da tudi deželni glavar Wagner pristaja na zahteve nemških nacionlistov na Koroškem, smo se dogovorili za vrsto političnih akcij v korist skupne dvojezične šole na Koroškem, o katerih bomo seveda poročali ob danem trenutku.

dr. Marjan Sturm, tajnik ZSO

SZDL Slovenije: Žal 7. člen ni izpolnjen

Reakcije ob 30-letnici podpisa državne pogodbe

Avstrija ob obletnici drž. pogodbe ni prejela samo pohvalnih ocen. Kritične ocene 30-letnega razvoja od podpisa državne pogodbe naprej so dali politični činitelji znotraj države, kritika pa je prišla tudi izven Avstrije. Že zadnjič smo poročali o izjavi ‚zunanjega ministra' Jugoslavije, Raifa Dizdareviča, ki je na Dunaju izjavil, da člen 7 državne pogodbe Avstrija ni v celoti izpolnila. Tej oceni se je v obširni izjavi pridružilo tudi predsedstvo republiške konference SZDL Slovenije, ki pravi:

„Jugoslavija je bila ob podpisu te pogodbe prepričana, da njene določbe o manjšinskem vprašanju, zlasti 6., 7. in 9. člen, pomenijo pravni okvir za zagotovitev vseh pravic za enakopravnost slovenske in hrvaške narodnostne skupnosti na Koroškem, Štajerskem in Gradiščanskem. Pričakovali smo, da bo Avstrija izpolnila obveznosti iz državne pogodbe in storila vse, da se bodo Slovenci in Hrvati čutili enakopravne in da bodo imeli vse možnosti za svoj obstoj in vsestranski razvoj. Ob 30-letnici podpisa te pogodbe moramo žal ugotoviti, da ti členi, zlasti 7. člen, še niso izpolnjeni.

Strinjamo se z ugotovitvijo, da se sodelovanje med SFRJ in Republiko Avstrijo uspešno razvija in da smo dosegli ugoden razvoj sosedskih prijateljskih odnosov. Želimo, da bi tak razvoj odnosov v prihodnje ugodno vplival na položaj in razvoj slovenske in hrvaške narodnostne skupnosti v Avstriji."

POGODBA JE BILA TUDI SPODBUDA K POPUŠČANJU NAPETOSTI

Tudi uradni predstavnik jugoslovanskega zveznega sekretariata za zunanje zadeve, Željko Jeglič, je ob obletnici podpisa avstrijske državne pogodbe v posebni izjavi celovito ocenil pomen te pogodbe: „To je bil pomemben prispevek k uresničevanju stabilnih odnosov med evropskimi državami in v času, ko je v Evropi prišlo do stopnjevanja hladne vojne, spodbuda k popuščanju napetosti." Ko je ocenjeval državno pogodbo, kot mednarodni dokument, ki ga je podpisala tudi Jugoslavija, je Jeglič izrazil pričakovanje, da bo konstruktivni dialog med obema državama prispeval k dosledni in popolni izpolnitvi člena 7.

Protesti na Dunaju in Železnem

Kritiko narodnih skupnosti nad neizpolnitvijo državne pogodbe pa so z javnimi protesti avstrijski javnosti posredovali tudi hrvaški in slovenski študentje. S 30-urno demonstracijo pred deželno vlado v Železnem je Hrvaški akademski klub opozoril na nezadovoljstvo Hrvatov na Gradiščanskem, z demonstracijo pred dunajskim parlamentom pa so predvsem slovenski študentje opozarjali na odprta vprašanja koroških Slovencev (glej tudi poročilo na str. 2).

Zveza koroških partizanov, Zveza slovenskih izseljencev in Slovensko prosvetno društvo „Vrtača" vabijo na

PROSLAVO
40-LETNICE ZMAGE
NAD FAŠIZMOM

v nedeljo 16. junija 1985 ob 14. uri pri Šašelnu v Slovenjem Plajberku, kjer bo odkrit spomenik 26 žrtvam nacističnega nasilja.

Udeležimo se naše osrednje proslave ob 40-letnici zmage nad fašizmom in povratka naših izseljencev!

PREBERITE

na strani

2 Protest študentov pred dunajskim parlamentom

2 Uradna Koroška leta 1945 ni poznala zmage nad fašizmom

3 „Kontaktna leča '85"

4 Pestra dejavnost SPD „Jepa-Baško jezero"

5 800 številk „Naših razgledov"

6 Spomini na 8. maj 1945

8 Jeseni bo SAK igral spet v Koroški ligi

Veličastna proslava 40-letnice zmage

na kraju, kjer se je končala druga svetovna vojna v Evropi

Golobi miru, ki vzletavajo iz razpočene ročne bombe — globoka izpoved spomenika „Svobodi in miru" na Poljani pri Prevaljah, ob katerem se je minulo soboto zbralo 25.000 ljudi iz cele Slovenije, pa tudi iz drugih jugoslovanskih republik in iz zamejske Koroške, da se spomnijo dogodkov pred 40 leti, ko so se prav na tem kraju odvijali zadnji boji druge svetovne vojne, teden dni po uradni kapitulaciji nacistične Nemčije, ko so povsod drugod v Evropi že slavili mir in se veselili svobode.

Na te dogodke je spomnil tudi slavnostni govornik, član predsedstva SFRJ Stane Dolanc, ki je orisal veliki prispevek Jugoslavije v borbi proti nacifašističnim silam. Dejal je, da jugoslovanska vojska v tem veličastnem boju pred 40 leti ni osvobodila le Jugoslavije v njenih starih krivičnih mejah, temveč tudi tiste kraje, ki so po prvi svetovni vojni in znanih imperialističnih kombinacijah v svetovni politiki pripadli Italiji in Avstriji — to so Trst, Julijska krajina, Celovec in Koroška. Zaradi pritiska zaveznikov pa je morala jugoslovanska vojska te kraje vendar spet zapustiti.

„Vsega tega in dejstva, da smo se zbrali k proslavi naše osvoboditve neposredno ob eni naših meja, ne poudarjamo zato, da bi komurkoli grozili, mu vsiljevali naše poglede, ali ga prepričevali za naš sistem," je dejal Dolanc. **„Toda upravičeno zahtevamo, da spoštujejo tudi na drugi strani vse mirovne in druge pogodbe. Vezi med nami in našimi brati na drugi strani meje nima nihče pravico trgati.** To so vezi suverenega naroda, ki se stoletja bojuje za svojo svobodo, za svojo kulturo, za svoj jezik, za svoje življenje, za svoje krvne vezi. In če teh vezi ne bomo priznali in spoštovali, potem tudi prihodnja Evropa in prihodnji svet, če že govorim o spoštovanju do narodov, ne bosta takšna, kot bi morala biti."

V svojem govoru je Dolanc poudaril privrženost Jugoslavije politiki prijateljskega sodelovanja in mirnega sožitja med državami in narodi in pri tem dejal: „Odločno smo za odprte meje, za svobodno komuniciranje med ljudmi, za politično, gospodarsko in vsako drugo sodelovanje, ki temelji na enakopravnosti in vzajemnem spoštovanju. **Prav pri tem vidimo nezamenljivo vlogo narodnostnih manjšin. Spoštovanje njihovih pravic, ki je že trajna sestavina naše politike, pa imamo za preizkusni kamen naših dobrososedskih odnosov, na razvoj katerih moramo gledati z optimizmom. Toda pričakujemo globalno varstvo slovenske narodnosti in izpolnitev 7. člena ob 30. jubileju avstrijske državne pogodbe."**

Spominski park svobode in miru, kjer je Dolanc odkril spomenik z željo, naj nikoli več ne bo potrebno, da bi šele po eksplozijah bomb lahko vzletali golobi — simboli miru, je bil prizorišče pestre kulturne prireditve. Številne skupine iz ravenske občine in iz pobratenih občin ter Koroški partizanski pevski zbor iz Celovca so po scenarju Janeza Merdavšiča in v režiji Bojana Čebulja izvajali vsebinsko izredno bogat in oblikovno privlačen spored, ki je izzvenel v osnovni izpovedi: Majhen je delček sveta, na katerem živimo, toda je velik dovolj, da se na njem piše zgodovina.

Veličastna prireditev ob 40-letnici zmage nad fašizmom se je končala s tovariškim srečanjem v partizanskem taboru.

25.000 ljudi — na kraju, kjer se je končala vojna

Spomenik „Svobodi in miru" je delo akad. kiparja Stojana Batiča

„Danes smo vsi Slovenci!“

Protestna manifestacija pred avstrijskim parlamentom

Klub slovenskih študentov in študentk je skupno z osrednjima organizacijama koroških Slovencev organizirala pred parlamentom na Dunaju protestno zborovanje. Prišlo je okoli 250 demokratov-antifašistov. Nekateri udeleženci so prišli posebej s Koroške in iz Gradca; manifestacije pa so se udeležili tudi predstavniki avstrijske visokošolske zveze, južnotirolskih študentov, hrvaške narodne skupnosti ter raznih prijateljskih študentskih frakcij.

Wutti: „Imajo nas za neljub problem, katerega mislijo rešiti z nasilno asimilacijo!“

Predsednik KSŠŠ/D Gabrijel Wutti je v svojem nagovoru poudaril, da 7. člen avstrijske državne pogodbe nikakor ni izpolnjen in da Avstrija le s pravico močnejšega tako arogantno ravna z manjšinami ter ne misli izpolnjevati svojih mednarodnih obveznosti. Hkrati je zavrnil vse poskuse zakrivanja zgodovinskih dejstev v zvezi s slovenskim doprinosom k osvoboditvi Avstrije. Ostro je obsodil politiko uradne Koroške, ki je izdala v založbi deželnega arhiva brošuro „Das Jahr 1945 in Kärnten“ (dr. W. Wadl), ter Wagnerjeve izjave o predaji oblasti na Koroškem iz fašističnih v „demokratične“ roke. Oboje, tako brošura (ki so jo razposlali vsem koroškim učiteljem), kakor Wagnerjevo pojmovanje koroške zgodovine, predstavlja neverjetno blatenje slovenskih žrtev in antifašističnih borcev ter povzdigovanju koroških nacističnih veljakov. Koga naj torej še čudi, da se to dogaja ravno v času najhujših napadov na dvojezično šolo na Koroškem?

Svojo ogorčenost

nad vplivom in vlogo koroškega nemškonacionalnega elementa v zvezi s šolskim vprašanjem je izrazil dr. Sepp Prugger, govornik Komiteja za obrambo dvojezične šole.

Predsednik avstrijske visokošolske zveze HERBERT RAINER je v kratkem pozdravu udeležencem kritiziral vlogo socialistične stranke v manjšinskem vprašanju, ker se le-ta očitno hoče izkazati prav po tem, da slovenski manjšini ne daje, marveč odvzema zakonsko zagotovljene manjšinske pravice. Poudaril je, da se bo visokošolska zveza tudi v bodoče z vso silo zavzemala za dosego enakopravnosti in narodnih pravic koroških Slovencev ter zaključil z besedami: „Danes smo mi vsi Slovenci!“ Za ZSO in NSKS je spregovoril tajnik ZSO dr. Marjan Sturm.

Prireditev je z uspelim kulturnim sporedom zaključil kantavtor Reinhart Sellner s pesmijo o Peršmanovih žrtvah in znanim komadom o „Koroški domovini posebne vrste“.

Udeleženci s Koroške so se isti dan popoldan še poklonili selskim žrtvam v Sivi hiši.

●

Čisto ob robu prireditve je prišlo tudi do „stika“ z delegacijo zunanjih ministrov, ki so ob istem času ravno zaključili z uradno slovesnostjo v Belvederu: kolona njihovih vozil se je peljala po dunajskem notranjem „Ringu“ ravno mimo slovenske protestne manifestacije, kar gotovo ni bilo načrtovano v uradnem programu.

I. Sch.

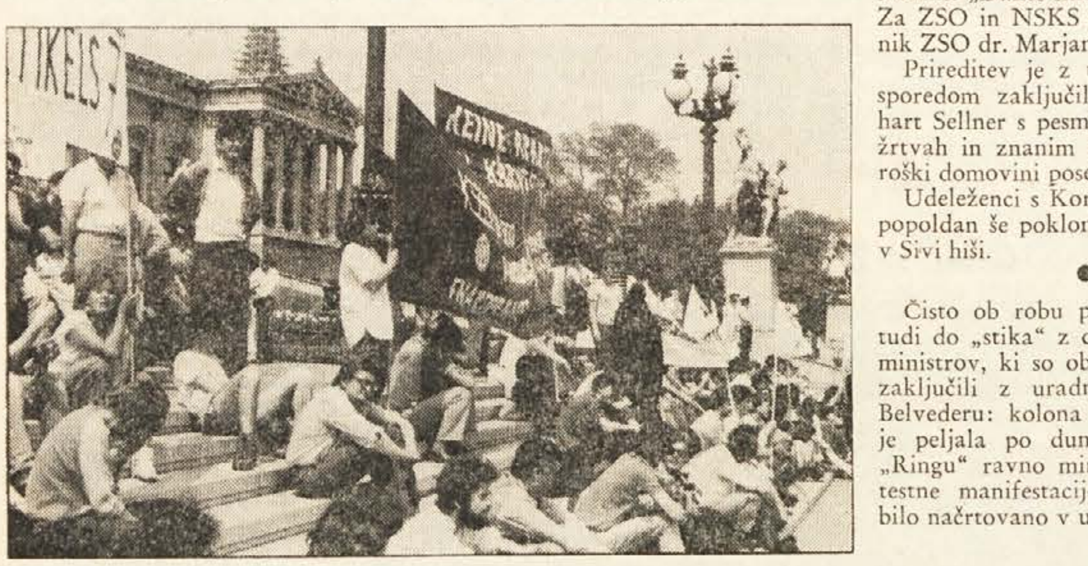

1945: Uradna Koroška ni poznala zmage nad fašizmom

„Uradna Koroška v teh dneh ne slavi zmage nad fašizmom, kot se to dogaja drugod v Evropi, temveč na Koroškem slavijo prevzem oblasti iz nacističnih rok.“ Tako sta ZSO in NSKS v skupni resoluciji kritizirali koroške proslave ob 40-letnici konca druge svetovne vojne.

Dokumenti sami pričajo o tem, da na Koroškem maja 1945 res ni bilo temeljitega preloma z nacizmom.

UGLAJEN PREHOD

Uradno glasilo Koroške, „Kärntner Zeitung“ najbolje izpričuje kako uglajen je na Koroškem bil prehod iz dobe nacizma v „novo koroško dobo“ (glej tudi faksimile). Prva številka tega časopisa po kapitulaciji nacistov na Koroškem je najboljši dokaz, kolikšen politični vpliv so v tem zgodovinskem trenutku še vedno imeli nacisti. Saj so pogoje predaje oblasti, ki je bila izvedena na podlagi nacističnih zakonov — diktirali predstavniki nacističnega sistema, pobuda za ta manever pa je prišla tudi od njih.

Na naslovni strani „Kärntner Zeitung“, z dne 8. maja 1945, sicer najdemo poziv provizorične deželne vlade koroškemu ljudstvu, toda poziv sam ni samozavesten obračun in prelom s starimi fišističnimi ideali. Tudi glavne naloge provizorična vlada ne vidi v odstranitvi preostankov starega sistema in v zgraditvi novega avstrijskega sistema, ki temelji na vsestranskem razvoju demokracije. Njen glavni cilj je: „die Erhaltung des freien und ungeteilten Kärnten.“ O tej glavni nalogi je 3. maja 1945 po radiu govoril tudi že Gauleiter Rainer ...

Še zgovorneje je poročilo o odstopu Gauleiterja Rainerja, ki je objavljeno poleg poziva provizorične deželne vlade. Poročevalec nastopa zgolj kot „kronist dogodkov“, na ta način dobista Gauleiter Rainer in Gauhauptmann Natmeßnig tudi še po kapitulaciji možnost, da v vsej obširnosti razširjata svojo nacistično miselnost. V celoti so objavili Rainerjev radijski govor, v katerem se zahvaljuje za zvestobo Führerju in narekuje boj za „svobodno in nedeljeno Koroško“.

Popolna osramotitev nove provizorične koroške deželne vlade, s Hansom Pieschom na čelu, pa je tudi „poslovilni govor“ Gauhauptmanna Natmeßniga, ki je po odstopu Rainerja predal oblast koroškim politikom. Samozavestno govori Natmeßnig o zaupanju do novih mož, ki si ga je nabral v teku pogajanj, in jim brez kakršnekoli samokritike in odstopanja od starih idealov preda oblast z navodilom, da je „Koroško treba braniti pred notranjimi in zunanjimi nasprotniki“!

Ne da bi črhnil besede kritike, skoraj vdano, prevzame Hans Piesch oblast. To res ni bila zmaga nad fašizmom, to je bil prevzem oblasti iz fašističnih rok!

RPK 1/174 - 8. Jahrg. - Nr. 125 Gesamtausgabe Montag, den 7. Mai 1945

Kärntner Zeitung

Kärntner Zeitung

AMTLICHES ORGAN DER KÄRNTNER LANDESREGIERUNG

8. Jahrgang - Nr. 126 Gesamtausgabe Dienstag, den 8. Mai 1945

Kärntner Zeitung

AMTLICHES ORGAN DER KÄRNTNER LANDESREGIERUNG

8. Jahrgang - Nr. 127 Gesamtausgabe Mittwoch, den 9. Mai 1945

Kärntner und Kärntnerinnen!

Die Besetzung Kärntens durch feindliche Streitkräfte hat begonnen. Die politische Tätigkeit der Partei findet damit ihr Ende. Ich verfüge die Einstellung der Tätigkeit in den Gebieten, die vom Feind erreicht sind. Ich selbst werde als Nationalsozialist von den Feinden als Sprecher für Kärntens Interessen nicht anerkannt und nicht gehört. Ich mache daher als Reichsstatth... Platz, um jenen Kräften ... unserer Fei...

... zu verein... Erfahrungen in ... Gefahr von Bomben... herbeiführen. Benehmt euch, Volksgenossen und -genossinnen, würdig gegenüber der Besatzungsmacht! Bewahrt die nationale Ehre!

Nationalsozialisten und Nationalsozialistinnen! Ich danke euch für eure Treue zum Führer! Seine Idee lebt in uns! Tretet jetzt alle geschlossen mit allen euren Kräften ein für das freie und ungeteilte Kärnten.

Rainerjev poziv so 8. maja 1945 še v celoti objavili v uradnem glasilu.

„Kärntner Zeitung“ pred in po zlomu nacizma

S skoraj nespremenjeno obliko je po zlomu nacizma izhajalo uradno glasilo Koroške. Še huje pa je dejstvo, da so po zlomu nacizma tudi vsebino časopisa vedno še narekovali nacisti.

„Kärntner Zeitung“, ki je bila 7. maja 1945 še „Amtliche Tageszeitung des Gaues Kärnten der NSDAP ...“ je 8. maja 1945 postala „Amtliches Organ der Kärntner Landesregierung.“ **Kljub temu ni bilo čutiti preloma:**

- oštevilčenje se je nadaljevalo – 8. maja je izšla 126. številka časopisa in ne 1. številka; čeprav ta dan označujejo s „Stunde Null“,
- ostal je še isti glavni urednik,
- le namesto orla in kljukastega križa je bilo najprej belo polje, 9. maja pa koroški grb.

Pismo iz Gradiščanske

Iskanje poti s političnim kompasom

Volitve so v Italiji mimo, val komentarjev tudi, sedaj se že čuti delovanje posledic tega novega premika političnega kompasa. Na državni ravni so stranke vladnega loka utrdile svoj položaj, zlasti krščanska demokracija in socialistična stranka. KPI je nazadovala v primerjavi s prejšnjimi evropskimi volitvami, ko je „dohitela“ KD, vendar je to nazadovanje predvsem izraz umika svežih, neustaljenih glasov, ki so se tokrat ustrašili svojega učinka. Poudarjanje možnosti, da KP postane stranka relativne večine je očitno sprožila v italijanskih volilcih strah pred morebitno ogroženostjo družbenega reda in relativnega miru, ki vladata danes.

Na državni ravni je rezultat volitev, poleg okrepitve vlade, tudi ta, da se je povečala razdalja med dvema glavnima levičarskima silama, komunisti in socialisti, od katerih je prva v opoziciji, druga v vladi. Ta razdalja se lahko še poveča v naslednjem mesecu, ko sta predvidena dva važna politična dogodka: referendum — ljudsko glasovanje glede pravičnejšega računanja draginjske doklade, ki vsklajuje plače z draginjo, ter izvolitev novega italijanskega državnega predsednika za naslednjih sedem let.

Slovenci gledajo z zaskrbljenostjo na zevajočo razpoko med njihovima zaveznikoma na državni ravni. Še bolj zaskrbljujoč pa je za manjšino, izid volitev na Južnem Tirolskem, kjer je v Bocnu neofašistična stranka MSI početverila število svojih glasov in postala najmočnejša stranka v mestu.

Ta izid zasluži posebno pozornost, kajti očitno so narodnostne razmere na Južnem Tirolskem prepričale večino italijanskega prebivalstva, da njihove interese lahko brani le skrajno nacionalistična stranka.

Na slovenskem območju v deželi Furlaniji-Julijski krajini ni bilo takih ekstremnih učinkov, čeprav so številne stranke močno brenkale na struno „narodne nevarnosti“.

Tudi na tem koncu se je rahlo povečalo število neofašističnih glasov, a kar je najvažnejše, lista za Trst je spet storila korak naprej v svojem razkroju. Volitev sicer ni bilo v Tržaški občini, ki je trdnjava te stranke, a v vseh okoliških občinah je močno izgubila, kar potrjuje mnenje, da je lista za Trst opravila svojo vlogo. Na Tržaškem zato ne bo bistvenih sprememb v upravah manjših občin okoli Trsta ravno tako ne na Goriškem, kjer je treba le zabeležiti rahlo znižanje glasov na Listi slovenske skupnosti, ki je izgubila tudi upravo v majhni občini Števerjan.

V Videmski pokrajini je krščanska demokracija napela vse sile in vložila ogromno truda, da bi ustavila plaz premika na levo in to ji je tudi uspelo. Pridobila je tudi spet dve občinski upravi, ki sta bili prej v rokah levičarskih koalicij: Rezijo in Tipano. Vendar je k temu prispevala tudi precejšnja raztrešenost in nehomogenost slovenskih kandidatov, ki bi z večjo enotnostjo tudi tokrat napredovali. Število glasov oddanih levim listam se je namreč povečalo. Nobenih bistvenih novosti ni bilo v Kanalski dolini.

Italijanska volilna nadaljevanka teče dalje: Po hišah so že razdeljene volilne pozivnice za referendum 9. junija, a Slovenci moramo gledati bolj daleč; časovno vsaj eno leto naprej, in zemljepisno, vsaj do Bocna.

Pavel Stranj, Trst

40 let Primorskega dnevnika

Edini slovenski dnevnik izven Slovenije, Primorski dnevnik iz Trsta, je slavil 40-letnico neprekinjenega izhajanja. Njegove korenine segajo še dalj nazaj, saj je njegov predhodnik Partizanski dnevnik začel izhajati že 23. novembra 1943. Bil je edini tiskani partizanski DNEVNIK v zasužnjeni Evropi.

Svoj 40. jubilej neprekinjenega izhajanja je Primorski dnevnik proslavljal skupaj z bralci, novinarji in prijatelji minuli petek in soboto v Trstu in Gorici. S sodobnimi pristopi izpolnjuje Primorski dnevnik nalogo glasnika in povezovalca narodne skupnosti v njegovem boju za dosego njenih pravic ter za sožitje med narodi.

Ob 40-letnici Primorskega dnevnika uredništvo Slovenskega vestnika želi celotnemu uredništvu Primorskega dnevnika pri nadaljnjem informacijskem delu v korist slovenske narodne skupnosti v Italiji še mnogo uspehov in napredkov.

Wagner-Bacher: Ne bo TV-oddaj za Slovence

Intendant avstrijskega radia, Gert Bacher, mu je rekel, da poseben televizijski program za manjšino ne pride v poštev, slovenska narodna skupnost je po predstavah intendanta številčno menda premajhna. To je povedal v torek deželni glavar Leopold Wagner, ko ga je v deželnem zboru vprašal poslanec FPÖ, kaj meni o radijskih in televizijskih željah koroških Slovencev.

Ta kategorični NE je v popolnem nasprotju z uradnimi trditvami o pospeševanju manjšine. Odklonilni odgovor pa razumemo tudi kot nadaljnji korak, ki dokazuje nerazumevanje oblasti za potrebe slovenske narodne skupnosti. Saj se v mednarodnih krogih vedno bolj zavedajo, da morajo narodne skupnosti biti enakopravno udeležene pri razvoju moderne družbe, predvsem tudi pri razvoju javne informacijske mreže.

Podprite „Bistro glavo“!

„Bistra glava se uči slovensko“ se glasi geslo letakov in lepakov, s katerimi „Nadstrankarski komite za obrambo dvojezične šole“ nagovarja južnokoroško prebivalstvo. Slovenščino — kot materin ali tuj jezik — naj se bi učili že v otroških letih, pravi komite.

Tej številki Slovenskega vestnika je priložena položnica, s katero lahko po svojih močeh podprete delo nadstrankarskega komiteja. Vplačilo je možno pri Zvezi slovenskih zadrug v Celovcu, konto številka: 33936.

Podnevi postavljeni – ponoči odstranjeni

S simpatično akcijo — olepšali so enojezične nemške napise na Gradiščanskem z umetniško okrašenimi hrvaškimi krajevnimi imeni — so si aktivisti za večjezično Gradiščansko prejšnji teden pridobili na ugledu pri prebivalstvu. Svojo akcijo so izvedli podnevi.

Ponoči pa so se „varuhi javnega reda“ spravili nad te lepe hrvaške krajevne table. Kot na Koroškem pred leti, je torej sedaj tudi na Gradiščanskem prišlo do uradnega „ortstafelsturma“.

Delovna skupnost za večjezično Gradiščansko bo ukrepala proti temu protiustavnemu ravnanju žandarmerije s prizivi v hrvaškem in nemškem jeziku.

„Kontaktna leča '85" - niz literarno-glasbenih prireditev

Pretekli ponedeljek je v avli slovenske gimnazije bila otvoritev „Kontaktne leče 85", niza literarno-glasbenih prireditev, ki jo organizirajo dijaki I. Zvezne gimnazije in Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu. To je že 5. tovrstna prireditev s katero celovški dijaki želijo pokazati, kako si predstavljajo sožitje obeh narodov v deželi. K sodelovanju vabijo umetnike večinskega naroda in slovenske narodne

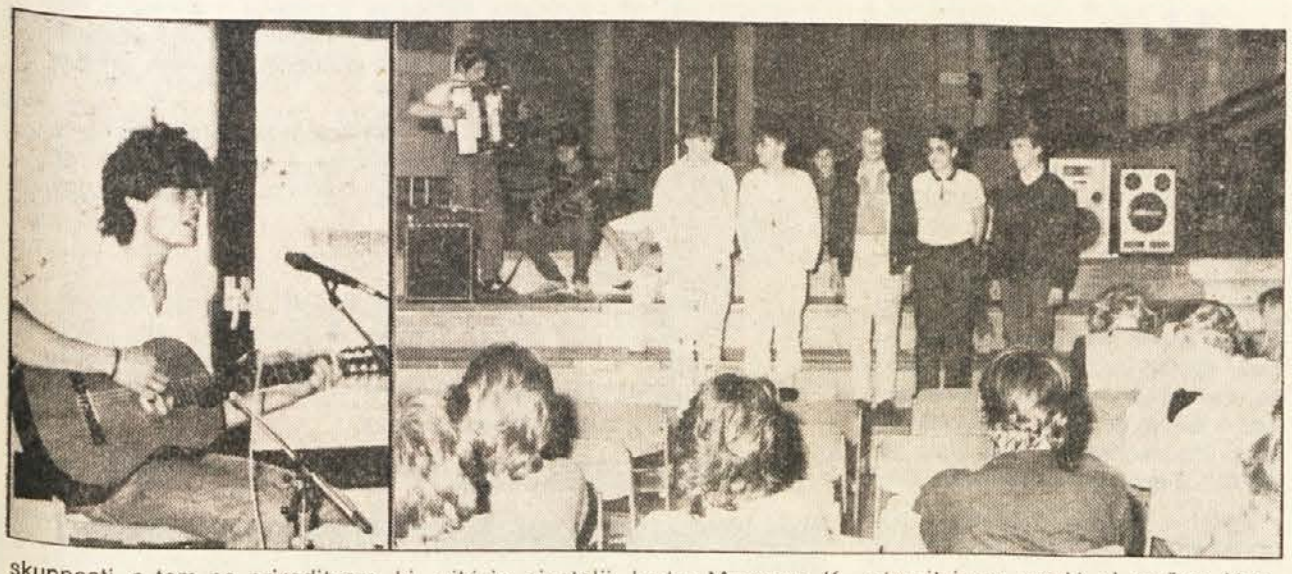

skupnosti, s tem pa prireditvam, ki bodo oz. so potekale dvojezično, torej v duhu enakopravnosti. To je ob otvoritvi povedal tudi zastopnik soorganizatorjev Rupert Henning, dijak I. Zvezne gimnazije (I. Bundesgymnasium) v Celovcu. Otvoritev je kratko obiskal tudi kulturni referent mesta Celovec, Siegbert Metelka, v njegovem imenu pa je kasneje spregovoril Hans Steiner, ki je naglasil velik pomen povezovanja dijaške mladine obeh deželnih jezikov, zato je mesto Celovec prireditev tudi gmotno podprlo. Med gosti je bil tudi vodja manjšinskega šolskega oddelka pri Koroškem deželnem šolskem svetu dv. sv. dr. Valentin Inzko.

Pri „Kontaktni leči — Kontaktlinse 85" med drugim sodelujejo Vokalnoinstrumentalna skupina SG, pesmar Schrans (glej sliko), pesniki in pisatelji Janko Messner, K. Vospernik, Cvetka Lipuš, Anton Fuchs, Gustav Januš in drugi. Kot že omenjeno, so na sporedu tudi glasbeni nastopi, nastop lutkarjev in gledališčnikov odra Mladje oz. Študijskega odra Beljak. Nadalje so oz. bodo nastopali Jasna Knez z izraznimi plesi, ddr. Güther Nenning kot predavatelj in drugi akterji, ki bodo nocoj zaključili letošnjo „Kontaktno lečo 85". V času „Kontaktne leče 85" je tudi likovna razstava na kateri se s svojimi deli predstavljajo koroški umetniki Valentin Oman, Cornelius Kollig, Karl Brandstätter, Peter Krawagna, Drago Drušković in Mihi Obilčnik. V tem času so postavili tudi informacijsko polico, pri kateri imajo obiskovalci možnost spoznavanje literature o manjšinah.

Splošna ocena prireditve v tem trenutku, ko pišemo to poročilo (po otvoritvi op. ured.) ni možna. Vendar organizatorji z obiskom nikakor ne morejo biti zadovoljni, če pomislimo, da so prve tovrstne prireditve bile bolje obiskane. Toda upajmo, da je na drugih prireditvah obisk bil zadovoljiv. To mladim organizatorjem, ki se iskreno prizadevajo za boljše odnose med večino in manjšino v deželi, iz srca želimo.

KOORDINACIJSKI ODBOR ZA LETOVANJE OTROK NA MORJU

Viktringer Ring 26 (Vinko Kušej) ☎ **(0 42 22) 51 25 28**

Gasometergasse 10/I (Milka Kokot) ☎ **(0 42 22) 32 5 50**

Spoštovani starši!

Vljudno Vam sporočamo, da bo LETOVANJE OTROK NA MORJU V SAVUDRIJI letos v eni izmeni in sicer:

od 11. julija do 25. julija 1985

Koordinacijski odbor nudi:
prostore za bivanje, 5 obrokov hrane dnevno, za vsakih deset otrok enega vzgojitelja, zdravstveno oskrbo in v primeru potrebe prevoz bolnega otroka v bolnico ter prevoz v Savudrijo in nazaj.

Cena za 14-dnevno bivanje znaša 1.400 šil., prevozni stroški 400 šil.

Prijavnice dobite pri zgoraj omenjenih naslovih. Zadnji rok prijave je 30. junij.

Ker je število prostih mest omejeno, prosimo za čimprejšnje prijave.

RAZGLAS

V zvezi z letovanjem otrok na morju išče koordinacijski odbor vzgojitelje. Interesenti naj se javijo pismeno na enega zgoraj omenjenih naslovov do 15. junija 1985.

Pogoj za sprejem: dopolnjeno 18. leto, izkušnje v vodenju skupin (prednost imajo učitelji(ce), študentje(ke) pedagoške smeri).

„Fuge enotnosti"

V celovški Hiši umetnikov je otvorila v ponedeljek Bilčovščanka Meina Schellander osebnostno razstavo, v kateri prikazuje pod naslovom „fuge enotnosti" prostorske inštalacije, slike in objekte, ki jih je ustvarila od leta 1981 do danes. Dominantno v ospredju je „apokaliptični prostor prečk", neke vrste segmentirano „življenjsko drevo" — montaža posameznih elementov, ki se dopolnjujejo in spet razdirajo.

Drugo jedro razstave so prav gotovo tudi njena zadnja dela, tako imenovani „bliski ene ure", ki po eni strani zbujajo pozornost že zaradi same barvne kompozicije, po drugi pa so odlični „portreji" raznih znancev.

Razstava Meine Schellander je do 14. junija odprta vsak dan (razen nedelje in praznikov) od 11. do 13. in od 16. do 19. ure.

(-ma)

Občni zbor SPD „Obir"

Slovensko prosvetno društvo ‚Obir' na Obirskem je v nedeljo, 19. maja 1984 imelo svoj redni letni občni zbor. V gostilni pri Kovaču se je zbralo mnogo članic in članov društva, da prisluhne poročilom o delovanju odbora v preteklem letu.

Predsednik SPD „Obir", dr. Gustav Brumnik, je v svojem poročilu opisal pestro dejavnost, ki jo je društvo razvilo v minuli poslovni dobi. Med najaktivnejše dejavnike društva sodi Obirski ženski oktet, ki je tudi tokrat izvedel deset nastopov, za priprave le-teh pa je imel dvajset vaj. K temu pride še priprava za snemanje tretje gramofonske plošče in kasete, ki bosta v kratkem izšli. Tudi društveni moški pevski zbor je v minulem letu nastopil štirikrat in imel sedemnajst vaj. Vsa ta dejavnost sloni na marljivemu vodji Valentinu Polanšku, ki poleg tega še sam piše besedila in skladbe. Tako je SPD „Obir" z uspehom zaključilo enoletno kulturno dejavnost, ki je tako, kot občni zbor, potekala v znamenju desetletnice obstoja društva, ki ga to leto slavi.

Med prireditvami je predsednik omenil vsakoletni pohod na Obir, dan kolesarjenja, udeležba pohoda po Gašperjevih poteh skupno z SPD „Zarja" v Železni Kapli. S sosednjim društvom Obirčani dobro sodelujejo in bodo še letos organizirali gostovanje Kapelčanov z igro Dva bregova; oder bodo pripravili na prostem, kar bo za gledalce še posebna privlačnost. Dr. Brumnik pa je naglasil tudi sodelovanje z društvi v matični Sloveniji, zlasti z društvom na Breznici. Na občnem zboru pa je bilo tudi povedano, da Obirčani nimajo možnosti sprejema sporeda ljubljanske televizije, zato so apelirali na pristojne oblasti, da omogočijo sprejem le-te preko posebnega pretvornika.

Predsednik Brumnik pa je ob tej priložnosti tudi povedal, da letos slavimo 40-letnico zmage nad fašizmom h kateri smo prispevali tudi koroški Slovenci, ko smo se vključili v boj proti fašizmu.

Občni zbor je za predsednika ponovno izvolil dr. Gustava Brumnika, tudi ostali člani odbora so bili potrjeni v svojih funkcijah, le za tajnika je bil namesto Marte izvoljen brat Emanuel Polanšek.

Slovensko prosvetno zvezo je zastopal tajnik dr. Janko Malle, ki je društvu obljubil pomoč s strani centralne organizacije, odboru pa zaželel mnogo uspeha pri bodočem delu. Nadvse razveseljivo je, da bo društvo v bodoče šlo okrepljeno na delo, saj so v preteklem letu število članov lahko zvišali na 193 oseb.

Prireditev SPD „Zarja" v Železni Kapli

Navdušujoča skupina „Abraševič"

V soboto je doživela Železna Kapla z nastopom folklorne skupine „Abraševič" iz Čačka edinstven užitek. To je izrazil spontano tudi predsednik kapelškega društva „Zarja" Miha Travnik, pokazali pa so to tudi številni gledalci, ki so se z bučnim aplavzom zahvalili gostom iz Srbije.

Društvo „Abraševič", poimenovano po srbskem delavskem pesniku Kosti Abraševič, je staro 80 let, ima osem sekcij in 500 aktivnih članov. Tudi za časa okupacije je društvo delovalo naprej — ilegalno seveda —, danes pa ima folklorna skupina približno 130 nastopov na leto. Za svoje delovanje pa je prejela že številna jugoslovanska in mednarodna priznanja in odlikovanja. To kvaliteto je pokazala tudi pri svojem nastopu na zanjo nenavadno majhnem odru kapelške farne dvorane. Pa če je bil to „Venček gorenjskih plesov" ali pa albanski ples iz Kosova: vse je bilo perfektno in igra nog je začarala gledalce.

V kratkem nagovoru je spomnil Miha Travnik na obletnici osvoboditve in podpisa državne pogodbe, povedal je, da hoče „Zarja" tudi to prireditev posvetiti tema datumoma, saj je bila tudi Železna Kapla ena tistih občin, ki je dala mnogo žrtev in borcev za svobodo narodov in osvoboditev Avstrije. Jože Rovšek (v imenu Društva prijateljev Kladiva, ki je nastop posredovalo) pa je poudaril še dejstvo, da se slovenskega deleža v osvobodilnem boju narodov nikakor ne sme pozabljati, da ga pa prav uradna politika zatajuje. „Partizanska vojska in skupen odpor tudi avstrijskih antifašistov sta zaustavila hitlerjev fašizem. Ta doprinos slovenskih in avstrijskih partizanov je svetal zgled, kako se je treba boriti proti vsakemu, ki hoče kak narod zasužnjiti." Na koncu pa je povedal, da se moramo Slovenci tudi v današnji situaciji oprijeti te zgodovinske izkušnje ter uresničevati cilje NOB, kar ni nazadnje potrebno tudi zaradi spoznanja prave narodne identitete.

DRAGO DRUŠKOVIČ-ROK ARIH:

CVETKE ZLA

Zapiski o Pustovi knjigi „Titostern über Kärnten"

Tudi moja osebna skušnja mi govori po spominu na jesen 1944, da sem na poti na tako imenovani koroški „divji zahod", v Rož in k Zilji slišal nekajkrat opozorilo, da v zasedah preže lovci, ki so odstrelili že več partizanskih kurirjev. O vdorih Gestapa med koroške partizane in Osvobodilno fronto piše Mile Pavlin v že omenjenem prispevku **Pojasnjena uganka.** Navaja primer, ko je policija ob gneči v domačiji na Obirskem v temi ustrelila svojega gestapovskega vrinjenca. Našteje več virov, Prušnkove in Mrharjeve spomine, gradivo o zaslišanju partizanskega kurirja Blažiča, pa zapise s procesov pred nacističnim sodiščem. Opozarja tudi, da „iz vsega znanega lahko tudi sodimo, da so nacisti jetnike mučili, da bi tako izsilili priznanje." (Vestnik koroških partizanov 1972, št. 3, 60—66).

Današnji bralec pač mora razumeti, da je zadeva precej bolj zapletena, vsestrana, saj so nacisti domislili vsestrano, brezobzirno, uničevalno vojno zoper narode, rase: **totaler Krieg,** kar bo komaj pojmljivo sedanjim rodovom.

RETORZIJA ALI POVRAČILO

Po francoskem leksikonu pomeni beseda **retorzija,** mi smo to prevedli s **povračilo,** pravno dejanje, s katerim neka država uporabi sredstva, ki jih je predtem uporabila zanjo druga država. Že uvodoma za zgodovinar Vladimir Dedijer, biograf Josipa Broza-Tita, avtor znanega partizanskega dnevnika in mnogih del, ki so segla v širni svet, tako pojasni ta izraz: „Na državni teror, ki so ga uveljavljali v Jugoslaviji osvajalci s pomočjo domačih izdajalcev (kvizlingov) so ljudje v raznih krajih odgovorili iz lastnega nagiba, a zatem partizani organizirano s samoobrambo, z retorzijo, zamenjali so, kakor so njih predniki to delali stoletja, glavo za glavo in zob za zob." (Vladimir Dedijer, **Novi prilozi za biografiju Josipa Broza Titta,** (2, Rijeka-Zagreb 1981, 709).

V ta širši okvir smo segli, ker oba koroška avtorja tudi posegata v jugoslovansko območje, po svoje seveda z navajanjem iz knjige Milovana Đilasa.

Če se g. zgodovinar, profesor na eni celoških gimnazij, spušča v pisanje o drugi svetovni vojni, v regionalnno krajinarsko varianto, kako se je to končevalo na koroških tleh, in če navaja tudi nekaj plitičnih in organizacijskih izhodišč narodnoosvobodilnega, antifašističnega gibanja Osvobodilne fronte, kar je hvale

vredno, tudi če je gradivo odbrano iz njegovih osebnih političnih vidikov — potem naj bi za bralce oskrbel še za grozljivi osnovni okvir. To naj bi kot vestni zgodovinar povedal ljudem, katerih svojci in predniki so se žal zaradi raznih okoliščin v preteklosti znašli na strani Hitlerja, nacizma, nečloveške miselnosti, narodnostne mržnje, protižidovstva, protislovenstva — slovanstva in vsega kar še danes označuje in določa to ideologijo — ne najmanj zaradi premnogih prikritih zgodovinarskih sporočil, in **lažne domovinske vzgoje, nasprotne človekovi biti** in človekovi nujnosti za sožitjem z drugimi.

Človek bi pričakoval, da bo pedagog, učitelj, zgodovinar spregovoril o **samospodrivanju** krivde pri delu koroških ljudi v letih 1938—1945. Vendar to bi bila očitno za g. profesorja osebno in za tiste, ki jim v organizaciji načeljuje, prehuda zahteva.

Mogoče bo bralca moje pričakovanje začudilo in bo prisodil, ali da se spakujem ali pa nekaj prostosrčnosti človeka, ki se je preveč ukvarjal z lepo književnostjo in se je zaradi tega oddaljil od pretekle in sedanje resničnosti. Nisem pa osamljen. Na marsikaj opozarjajo tudi drugi. Tudi znani avstrijski znanstvenik, psiholog in psihiater, univ. prof. Erwin Ringl, katerega knjigo **Die österreichische Seele** (Wien-Köln-Graz, 1984) sem pravkar z zadovoljstvom prebral. V delu sem našel pojasnila o tegobah, ki bremene sodobnega človeka v naših območjih, na primer o samomorih. Avstrijski psiholog razlaga, kaj so ljudje storili v bližnji preteklosti in česar dandanašnji ne zveš več pri šolskem pouku, ker se teh preteklih dejanj sramujejo (14). Sprejeli pa so po prof. Ringlu zunanje dejstvo, da so, Avstrijci, prva žrtev Hitlerja tako tudi po Moskovski deklaraciji, pa čeprav se niso počutili kot žrtve in še danes rečejo mnogi, nismo bili na pravi strani, a pri tem nikakor ne mislijo na moralno napačni (14—17).

Tudi Josef Hindels omenja v članku (Zukunft, 1985), da so učenci na vprašanje, kdaj so tuje čete zasedle Avstrijo, odgovarjali: po vojni, nekateri dodajali do sklenitve državne pogodbe 1955, medtem ko imajo prilastitev države 1938. leta za priključitev (objava v Naših razgledih, 1985, št. 7). Knjiga Pust-Einspieler o partizanskih zločinih na Koroškem je pravo pričevanje, ilustracija za psihiatrove, psihologove, E. Ringlove razlage.

O naših pomislekih: nikakor nimamo nič zoper natančen pregled na vse, kar se je hudega zgodilo v preteklosti, pa četudi bi dejanja zagrešili borci narodnoosvobodilne vojske, ki so prav tako ljudje, podvrženi v surovih časih, da se na njim in njihovim ljudem storjeno hudo odzovejo s hudim. Naši pomisleki so namenjeni izkrivljenemu ogledalu tudi za svojce tistih, ki so sledili ali pa še slede vsebinam, kakršne je zaukazoval, na primer tudi 16. septembra 1941 Hitler generalu Lisztu, da je treba na zasedenih ozemljih nekdanje Jugoslavije nastopiti z **vsemi** sredstvi, z največjo **brezobzirnostjo,** ker ste **maščevalci!** Naročal je, da je treba na primer za celo Srbijo napraviti zastrašujoče primere. Sledila so množična streljanja (Kragujevac 7000, Kraljevo 6000 civilistov itn.).

(Dalje prihodnjič)

Pestra dejavnost SPD „Jepa-Baško jezero“ iz Loč

Od FUENS-a smo prejeli častno povabilo, da na zasedanju evropskih manjšin nastopimo na folklornem večeru. Tako smo se pretekli petek podali na dolgo pot preko Innsbrucka in Arlberga v Švico. Na poti od Feldkircha do Ženeve smo občudovali pokrajinske lepote in pa lepo urejena čista mesta te bogate države. Po prihodu v Ženevo smo si ogledali to politično in gospodarsko središče Evrope, kjer ima svoj sedež tudi veliko število evropskih organizacij in združenj (GATT, UNO, UNICEF, EFTA). Na večer smo imeli nastop v konferenčnem centru, kjer je bilo tudi zasedanje FUENS. Program smo oblikovali skupno z Bretonci iz Francije in pa s skupino Retoromanov. Sodeč po tem, da smo prodali vse kasete, smo našo folkloro dobro zastopali. V Ženevi je bilo tudi konec z našo nemščino, toda Anita, ki se uči v šoli francoščino nam je pomagala vedno iz zagate. Več znaš, več veljaš to je veljalo v Ženevi — na žalost na Koroškem ni tako.

V soboto zjutraj smo se slikali še pred sedežem UNO in nato srečno in polni novih vtisov odpotovali zopet domov.

●

Ne le, da je narava v polnem cvetju zaživela, tudi v našem društvenem življenju je zelo živahno in en termin skorajda lovi drugega. Tamburaši so, komaj opravili svoj nastop v Ločah, že so imeli drugega v Žrelcu. Sodelovali so na tamkajšnjih kulturnih dneh, skupno z kulturnimi skupinami tudi iz sosednih dežel. Na vnebohod pa je imelo društvo „Jepa-Baško jezero“ pohod v Rute pod geslom „po stezah, ki so včasih bile“. Vodil nas je, tamkaj rojeni Neček Taupe in ob tem smo izvedeli marsikatero zanimivost gorskih krajev, njegovih ljudi, in tudi delček njihove zgodovine. Prijazno smo bili pogoščeni na domovih, kjer so nekoč živeli naši marljivi igralci, pevci in sploh društveniki. Na Mikulovem smo se spomnili mračnih časov — spomnili smo se rajnih Mikulovih, ki so postali žrtve nacizma, spomnili se pa tudi rajnega Franca, partizana, ki mu ni bilo usojeno preživeti strašne vojne in je padel na samem pragu svobode. Še istega dne so se tamburaši odpeljali v Ženevo (Švica), nastopali so tam v okviru mednarodnega kongresa evropskih manjšin, kjer so z drugimi manjšinami popestrili kulturni program. Končno je v nedeljo bil tudi moški pevski zbor gost v Millstatt-u. V okviru „Glasbene pomladi“ je sodeloval pri Marijinem petju v znani samostanski cerkvi, kjer že nekaj let poleg drugih skupin in zborov nastopajo tudi Slovenci. Na letošnjem so sodelovali: Mešani učiteljski, pevski zbor iz Beljaka, mešani kvartet iz Steinfelda, družinski trio Leiter iz Lienza, flavtni ansambel Ewinger iz Celovca, Florian Pagitsch na orglah in kot že omenjeno, moški zbor „Jepa-Baško jezero“. Velika cerkev je bila nabito polna; celotno prireditev, ki jo je povezovala Brigitte Nagelschmied pa je snemal tudi avstrijski radio. Kot je bilo naknadno slišati se je naš moški zbor dobro odrezal pri izvajanju slovenskih pesmi kar je nedvomno močno popestrilo celotni spored. Zasluga za to gre v prvi vrsti našemu pevovodji Alešu Schusterju, ki nesebično žrtvuje svoje dragocene proste ure na Koroškem.

Že ob bližnjem Binkoštnem prazniku pa je predvidena velika kolesarska vožnja po Rožni dolini, kasneje pa še po treh državah.

F. Č.

OBVESTILO UREDNIŠTVA

Zaradi pomanjkanja prostora, tokrat ni bilo možno objaviti vseh prispevkov. Sodelavce in bralce prosimo za razumevanje.

Slovo od Terezije Hartmann

Na materinski dan nas je pretresla žalostna vest, da je po dolgi težki bolezni v 59. letu starosti umrla Terezija Hartmann iz Škocijana. Pred pol letom je zgubila ljubljenega moža Foltija, kar jo je še posebno prizadelo in ji tako njen bolezenski proces še skrajšalo. Zapustila je sinova in hčerki v veliki žalosti, saj so tako otroci v kratkem času zgubili nadvse ljubljene starše. Le težko si moremo predstavljati, kako hudo mora biti otrokom, ki so v tako kratkem času po kruti smrtit bili oropani svojih najdražjih.

Pokojna Terezija Hartmann izhaja iz znane zavedne Smrtnikove družine s Kort, iz družine, ki je v zadnji vojni sodelovala z narodnoosvobodilnim gibanjem. Reziko — eno Smrtnikovih deklet, ki so bile odlične pevke — je zasnubil Folti. V Škocijanu sta si ustvarila lep dom. Vzgojila sta otroke v zavedne sinove in hčerke naše narodne skupnosti. Za oba, tako za Foltija kot Reziko so bila zadnja leta težka in mučna, predvsem zaradi tega, ker sta se bala eden za drugega, da ne bi resno zbolela, kajti oba sta bila bolehna. Ko pa je umrl Folti, je to Reziko tako grozno prizadelo, da se je njeno zdravstveno stanje začelo hitro slabšati, tako da ji je končno odpovedalo srce.

Od pokojne smo se ob veliki udeležbi pogrebcev poslovili v sredo 15. maja na pokopališču v Škocijanu, kjer je našla poleg moža svoje poslednje počivališče. Od pokojne so se poslovili tudi domači pevci. Pogrebni obred je opravil domači župnik mag. Mirko Isopp ob asistenci duhovnikov. Terezijo Hartmann bomo ohranili v častnem in nepozabnem spominu. Težko prizadetim otrokom ob težki izgubi izrekamo naše globoko sožalje.

V A B I L O

na

srečanje gledaliških skupin

v nedeljo 2. junija 1985 v Kulturnem domu v Šentprimožu

Lani meseca junija smo prvič vabili na gledališko srečanje in pri tem ugotovili, da je izmenjava mnenj glede izboljšanja naše odrske dejavnosti koristna. Igralskim skupinam nudi možnost, da dobijo eno ali drugo pobudo za nadaljnje delo.

Letos smo se odločili, da obravnavamo vprašanje, kako se in kako naj bi se izbirala tematika iger. Ob prikazu nekaj konkretnih prizorov bomo skušali izluščiti problem, v čem so naša odrska besedila zastarela, neaktualna in kako lahko iščemo alternativne možnosti za boljša besedila.

Na srečanju pa bomo tvegali poskus, kako bi tudi gledalce vključili kot ustvarjalce odrskega dogajanja v snovanje gledališkega prizora. Skratka, v delovnih skupinah bomo poskusili igralce in gledalce združiti v snovanje enega skupnega prizora.

Spored:

10.00 – dva prizora „sodobnega“ (zastarelega) odrskega ustvarjanja na Koroškem. Nato diskusija o izpovedni vrednosti besedila iz podanih prizorov in o izboru dramskih tekstov.

12.30 – kosilo

14.00 – uvodne misli:
kaj je forumsko gledališče
(gledališče, pri katerem imajo gledalci možnost, da sooblikujejo in spreminjajo dramsko dogajanje na odru). Nato poskus realizacije forumskega gledališča (udeleženci bodo vključeni v realizacijo kot igralci in kot aktivni gledalci.

Prireditelj: Slovenska prosvetna zveza.

Neonacistična mazaška akcija

Mesec maj je letos po širnem svetu in tako tudi v Avstriji v znamenju štiridesetletnice vojaške zmage nad fašizmom. Na žalost pa je pri nas še mnogo ljudi, ki tistega časa še niso preboleli in jim gre to praznovanje zmage na živce. In tako se je pred kratkim našel mlad človek, W. Ogris z Gore pri Rožeku, ki je v mazaški akciji dal duška svojim s sovraštvom zastrupljenim čustvom in „poslikal“ razne objekte v okolici Rožeka z nacističnimi in rasističnimi parolami oziroma znaki, kot so to ‚Hitler ist in‘, ‚Jude‘, ‚Yu‘, ‚kljukasti križ‘, ‚Davidova zvezda‘... S temi zmazki je bila pomazana kapela na Bregu; gostilna, kjer so večkrat slovenske prireditve, pri Kosi na Ravnah; kapelica nad Brezjami in Tomanova hiša na Brezjah.

Mladi mazač je imel smolo, da ga je žandarmerija hitro izsledila. Povod za to dejanje je bil ta, tako mladi Ogris, da so ga razjezile zadnje televizijske oddaje s prikazom vojaškega razsula nacistične vojske. V obnemogli jezi se je napil in lotil mazanja. Menda je bil res pijan in so mu odvzeli vozniško dovoljenje. Sedaj pa je cela zadeva bolj skoncentrirana na pijanost in na odvzem ‚fireršajna‘, manj pa na to, da bi razkrinkali tiste ljudi v ozadju, ki so ga nahujskali za to dejanje. Tem elementom bi bilo treba strgati masko z obraza in jim tako onemogočiti njihovo nadaljnje razkrojevalno delo.

Tipično za koroško stvarnost pa je tudi to, da so to mazaško akcijo koroški dnevniki ‚spregledali‘ in o njej molčali. Tudi po 40 letih zmage nad nacizmom se na Koroškem nihče noče umazati rok z „večno včerajšnjiki“, ker bi si pri lovu na njihove glasove lahko opekli prste.

Čestitke ob 50-letnici

VIDA RUDOLF roj. Aichholzer iz Spodnjih Dobij, hči znanega narodnjaka, šol. ravnatelja Franca Aichholzerja

LOJZKA ČERNUT roj. Kotnik iz znane Kotnikove rodbine Franca, Janka in Šimna

Obirsko

Obirske in korške mamice, babice, tetice in tiste, ki še kaj takega postati obetajo, so bile na letošnji domači proslavi „materinskega dneva“, lahko zelo ponosne in vesele:

Domači in mladinci od gimnazijcev preko glavnošolskih do ljudskošolskih pritlikavcev so prispevali z recitacijami in pestrimi nastopi za dostojno praznovanje! Pevci društvenega moškega zbora so pod vodstvom Valentina Polanška zapeli pet pesmi. Predsednik SPD Obir dr. Avguštin Brumnik je naslovil svoj govor na zbrane slavljenke, šolarji so delili med slavljenke pisane nageljne. Posebno so se odlikovali naši nastopajoči instrumentalisti: Novakova Milena s citrami s skrbno zaigranima narodnima, njen nečak Štefan Hribar je stal pred občinstvom kar dvakrat, enkrat s piščalko, drugič s klavirsko harmoniko, vsakič pa je svoj glasbeni komad dobro naučeno posredoval ljudem. Pegrinov atek Bretan je nategnil hormoniko na „gumbe“, sinek Engelbert pa je odlično obvladal klarinet, ko sta nam zaigrala valček in polko; s šestim in sedmim instrumentom sta se pojavila Damir Polanšek z violino in njegov partner na melodiko, prvič sta te zvrsti glasbe posredovala domačinom na Kovačevem odru.

Besedila je izbrala in učence naučila gospa učiteljica Marta Polanšek, povezavo pa je zelo prikupno napisala, kar je gimnazijec Lenart Cudrman obvladano prebiral med posameznimi točkami. S prav prijetnim naglasom je presenečal tudi domači gimnazijec Folti Pavlič, ki je prebral odlomek iz Cankarjevih del.

Zato so bile naše žene in dečle res lahko zadovoljne s prireditvijo njim v čast.

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ v Pliberku
omogoča spet 30-im otrokom
štirinajstdnevno letovanje na morju
od 16. do 30. julija, v Novi Baški na otoku Krku. Letovanje bo skupno s prevozom stalo 1.400 šilingov. Otroci bodo ves čas letovanja pod nadzorstvom vzgojiteljev in zdravnika. Letovati morejo otroci od 8 do 13 let starosti.

Prijave je treba poslati najkasneje do 20. aprila na naslov:
Slovensko prosvetno društvo
„Edinost“ v Pliberku
v roke Jožku Hudl
9150 Nonča vas 81

PRIREDITVE

OBIRSKO

STRELJANJE
s puško na zračni pritisk

v nedeljo 26. 5. 1985 ob 13.30 uri pri Jerebu na Obirskem.
Za zabavo bodo skrbeli Obirski vižarji in Trio Pavlič.
Prireditelj: Alpski klub „Obir“ na Obirskem.

GORNJA VAS

BINKOŠTNI PLES

v nedeljo 26. 5. 1985 ob 20. uri v gostilni Hafner v Gornji vasi.
Igrajo: „Veseli hmeljarji“
„Energija“
in kot posebna točka: Friedbert Kerschbaumer s pan-flavto, kitaro in petjem.
Prireditelj: KPD „Drava“ v Žvabeku

Slovensko prosvetno društvo „Dobrač“ na Brnci vabi na

PRIJATELJSKO SREČANJE

v soboto 1. junija 1985 ob 20. uri v Kulturnem domu na Brnci.
Nastopajo: Mešani pevski zbor „Bojan“ iz Dornberka pri Novi Gorici, MGV Wurzenpaß, Trio Korotan iz Šentvida v P., Kvintet „Jepa“ iz Loč, Mladinska skupina iz Šentlenarta pri Sedmih studencih, Mladina iz Ledinc

VOGRČE

KONCERT

v soboto 25. 5. 1985 ob 20.30 uri v dvorani gostilne Florianiwirt v Vogrčah.
Nastopajo: Dekliški zbor Glasbene šole Slovenj Gradec in MoPZ „Kralj Matjaž“ iz Libuč.
Prireditelj: Moški zbor „Kralj Matjaž“ v Libučah

Slovensiko planinsko društvo Celovec vabi na

IZLET NA OBIR

v soboto 25. 5. 1985
Zbirališče ob 10. uri pri Kapelški koči. Izleta se bodo udeležili tudi planinci PD Metalka.

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ v Pliberku vabi na

KONCERT

v soboto 8. 6. 1985 ob 20.30 uri pri Schwarzlu v Pliberku.
Sodelujejo: dekliški zbor SPD „Edinost“, Suški oktet, trio citer „Slovenija“

LOVSKA MAŠA

na binkoštni ponedeljek, 27. 5. 1985 ob 14.00 pri Piplnu pod Peco.
Sooblikovalec: lovski pevski zbor Železna Kapla

Društvo za ohranitev šeg in navad Alpenrose prireja skupno z Upravo Narodnega parka Heiligenblut

v nedeljo 9. 6. 1985

1. POHOD NARODNEGA PARKA 85

Na voljo sta dve smeri (7 in 10 km). Start je od 9. do 10. ure z vaškega trga v Heiligenblutu. Cilj na športnem igrišču je treba doseči najkasneje do 15. ure.
Prijave do 7. junija (možne pa so tudi na dan pohoda). Prijave se izvedejo potom startnine, ki znaša 40 šilingov, vplačane na konto 112334 pri Raika Heiligenblut.

Alternativni kino v Celovcu

BALADA O TROBENTI IN OBLAKU

v četrtek 30. 5. 1985 ob 20. uri.
To je film v režiji Franceta Štiglica (leta 1961), po istoimenskem romanu Cirila Kosmača.

VESELE

RIBIŠKI PLES

v soboto 1. 6. 1985 ob 20. uri v gostišču Wutte na Veselah.
Igra: Planinski sekstet.

GLOBASNICA

PODJUNSKI PLES

v soboto 1. 6. 1985 ob 20. uri pri Šoštarju v Globasnici.
Igra: ansambel Dobri znanci
Prireditelj: KPM Podjuna.

Lutkovna igra Marjana Beline

VRTILJAK

- v petek 24. 5. 1985 ob 10.00 uri v otroškem vrtcu v Šentpetru pri Šentjakobu
- v petek 24. 5. 1985 ob 14.30 uri v otroškem vrtcu v Šentprimožu

Izvaja: igralec Cvetko Sever iz Kranja. Glasba: Janez Bitenc. Lutke in scena: Jelka Godec-Tomšič in Mitja Ritmanič

CELOVEC

Komedija „ŽUPANOVA MICKA“

v petek 31. 5. 1985 ob 20. uri v Modestovem domu, Dr.-Richard-Canavalgasse 114 v Celovcu. Gostuje igralska skupina SPD „Kočna“ iz Sveč. Režija: Franci Končan. Asistenca: Malka Feinig. Prireditelja: SKD Celovec in Modestov dom.

SREČANJE MLADINSKIH ZBOROV

- v nedeljo 9. 6. 1985 ob 14.30 uri v farni dvorani v Šmihelu. Nastopajo otroške in mladinske skupine iz Podjune. Prireditelja: KKZ in KPD Šmihel.
- v nedeljo 16. 6. 1985 ob 14.30 uri v Kulturnem domu na Bistrici v R. Nastopajo otroške in mladinske skupine iz Celovca in Roža. Prireditelja KKZ in SPD „Kočna“ iz Sveč.

Katoliška mladina vabi na

MLADINSKI DAN

v nedeljo 2. 6. 1985 v Svečah.
Program: ob 9. uri - zbiranje v cerkvi nato nastop skupin, ob 12.30 uri kosilo, ob 14.00 uri - multimedialna maša. Od 15.30 ure naprej „Igre brez meja“.

DARUJ KRI — REŠUJ ŽIVLJENJE

v nedeljo 2. 6. 1985 bo od 8.30 do 12. ure v dvorani farnega doma v Selah oddaja krvi, ki jo bo pripravil Avstrijski rdeči križ za občino Sele. Starost: od izpolnjenega 18. do 65. leta.

PLES SAK

v nedeljo 26. 5. 1985 ob 20. uri

v Kulturnem domu na Radišah.

Igra PLANINSKI SEKSTET

Dejavnosti dunajskih študentov:

Študiranje, politika in domača pesem

Kdor gre na Dunaj, naj pusti trebuh zunaj - svetuje stari slovenski pregovor. Dejansko je tako, da mnogim našim študentom na Dunaju kulinarično okolje ne nudi dosti kaj lepega. Taberne so drage, talirji v študentskih jedilnicah pa največkrat tudi niso tako obilni, kakor je pač kdo od doma navajen, da ne govorim o tem, kako ta jed našemu človeku tekne. Neki drugi pregovor pa pravi, da človek ne živi od kruha samo. Tako je tudi s študenti, ki dober del svojega budnega časa prebavljajo včasih bolj, včasih manj suhoparno učno snov iz svojih bukel. Dobro, da nudi slovenski študentski klub kdaj kakšno drugo hrano. Poglejmo, kaj je bilo na sporedu zadnjih petkovih večerov. Konec aprila je bil v klubu **Gerhard Mayer,** bivši urednik dunajskega tednika „Profil". Govoril je o ozadjih nastajanja tedenskih številk časopisa, o problemu cenzure in samocenzure, o moči in nemoči urednikov, o financiranju lista ipd., skratka: posredoval je publiki majhen vpogled v takoimenovano borzo novic, govoric in laži. Teden nato je **F. J. Bister** govoril o nalogah, smernicah in delovanju LIGE ZA ČLOVEKOVE PRAVICE (F. J. Bister je pred nedavnim postal poslevodeči podpredsednik lige). Zadnji petek pa je v Klubu nastopil **moški pevski zbor Dunajskega krožka.** Domača pesem je privabila mnoge ljubitelje ne le med študenti, temveč tudi med ostalimi na Dunaju živečimi Slovenci.

Sedanje težišče političnega dela Slovenskih študentov in študentk je predvsem 30. obletnica podpisa Avstrijske državne pogodbe. S tem v zvezi je dunajski Klub sprejel resolucijo (objavljena v zadnji številki SV — op. ur.) ter organiziral **protestno manifestacijo pred parlamentom** 15. maja. Klubski aktivisti so v teh dneh pričeli tudi z informacijsko dejavnostjo: na dunajskih univerzah so razpečavali letake s kritičnim stališčem KSŠŠ/D do običajnih uradnih in poluradnih proslav ADP, v katerih ne pride do izraza dejanski pomen in namen državne pogodbe: neodvisnost nove Avstrije, a tudi žarišča narodnih manjšin v državi sami ter prepoved vsakršnega oživljanja nacistične miselnosti.

I. Schellander
časnikarski referent KSŠŠ/D

800 številk „Naših razgledov"

Slavko Fras, glavni in odgovorni urednik Naših razgledov, je v uvodniku slavnostne številke zapisal, da so „prostor za izmenjavo mnenj, za duhovno konfrontacijo, za tisti osvežujoči, neznane moči sproščajoči javni dialog iz oči v oči, ki edini lahko zagotovi resnično bogatitev družbene zavesti." vsekakor zahteven program in načela, ki bi morala veljati za vsa glasila, ki hočejo biti odprta. Našim razgledom se pozna stalno prizadevanje za širino, pa tudi pripravljenost na nova tveganja. Širjenje meja svobode je cenena fraza, če je mišljena samo lastna svoboda, če je ne spremlja samozavestna pripravljenost na priznanje lastne zmote in lastne nezmožnosti prizadevanja svobode drugega. Dialog o čedalje resnejših problemih našega čedalje bolj zapletenega družbenega življenja ne more biti način vsiljevanja takšnih ali drugačnih „dokončnosti", je poudaril nam posebej dobro znani Slavko Fras, saj je bil dolga leta dopisnik Dela na Koroškem.

Nam koroškim Slovencem Naši razgledi nudijo večkrat presetljiv pogled v slovensko in jugoslovansko stvarnost. Velika škoda je, da razmišljanja o sedanjem trenutku in perspektivah razvoja slovenske in jugoslovanske družbe takorekoč ne najdejo pot v uredništva koroških in avstrijskih medijev. S tem tudi Naši razgledi doživljajo podobno usodo kot večina znanstvenega in literarnega ustvarjanja na Slovenskem, ki je vse premalo prisotno izven slovenskega prostora. Drugačno podobo o Jugoslaviji bi si ustvarili Avstrijci in drugi, če bi poznali vsaj malo tiste svežine, razgibanosti in tveganj, ki jih najdemo v člankih časopisov, kakršni so Naši razgledi. Seveda koroški Slovenci gledamo na Naše razglede tudi iz posebnega zornega kota: kot slovenska manjšina, ki črpa del življenjske moči tudi z stalne in žive povezanosti z matičnim narodom. Zato imamo tudi svoja pričakovanja in želje. želimo si, da bi naši življenjski problemi še bolj kot doslej bili prisotni v tem centralnem diskusijskem glasilu slovenskega naroda. Sicer vemo, da je v Naših razgledih bil prostor piscem iz zamejstva vedno odprt in tudi da se ga premalo poslužujemo. Enako res pa je tudi, da za vse razsežnosti naše stvarnosti niti nimamo ljudi, ki bi se znali z njimi spoprijeti. Verjetno je tudi to vzrok, da so članki o Slovencih v zamejstvu, ki jih beremo v Naših razgledih, včasih preveč priložnostni in nas popade želja, da bi poglobljeno sprejemanje našega življenja bilo boli prisotno tudi v tem glasilu. Zavedamo se, da je velik del našega prihodnega razvoja odvisen tudi od tega, kako nas poznajo in vidijo ljudje v takoimenovani matici.

Hodiše - preporod mešanega zbora

Na materinski dan Hodiše letos niso doživele samo uspelo materinsko prireditev, ki jo je pripravilo „Slovensko prosvetno društvo Zvezda", Hodišani so po nekaj letih odmora doživeli tudi preporod domačega mešanega zbora. Odborniki „Zvezde" so se odločili, da poživijo pevsko delovanje, dalj časa so iskali pevovodjo, in ga našli v profesorici Betki Demšar iz Radovljice. 18-članski pevski zbor je na materinski proslavi pri Čimžarju v Dvorcu imel svojo krstno predstavo.

Nepričakovano veliko ljudi je napolnilo dvorano pri Čimžarju in prisluhnilo kulturnemu sporedu, ki so ga v obeh deželnih jezikih oblikovali pevci tria Korotan (SPD Danica), MGV Wurzenpaß in otroci iz Hodiš pod vodstvom Marice Hartmanove in gospe Janitschek, obe učiteljici v Hodišah. Čestitamo!

Pešče

Pred nedavnim smo se na pokopališču v Šentjurju na Strmcu poslovili od Johane Petrič, po domače Lorenčeve mame v Peščah. Pokojnica je bila ena izmed tistih koroških Slovek, ki je v času nacizma morala s svojo družino — z možem in šestimi otroki zaradi slovenskega porekla zapustiti dom in dolga leta prebiti v izgnanstvu, v taboriščih Rehnitz, Rasstatt in Gerlachsheim.

Johana Petrič je kljub težki življenjski poti dosegla visoko starost, umrla je v 81. letu. Zveza slovenskih izseljencev je namesto venca namenila ustrezen znesek za Mladinski dom Slovenskega šolskega društva v Celovcu.

Lorenčevo mamo bomo ohranili v trajnem spominu, težko prizadetim svojcem pa izrekamo naše globoko sožalje.

Srečanje planincev treh dežel

V nedeljo 12. maja se je na Trstelju (643 m) nad Vipavsko dolino zbralo veliko število planincev treh dežel — Furlanije-Julijske krajine, Koroške in Slovenije, da manifestirajo medsebojno planinsko tovarištvo. Letošnje srečanje pa je imelo še poseben poudarek, saj so zbrani planinci ob tej priložnosti obhajali tudi 40-letnico vojaškega zloma fašistične Nemčije in s tem osvoboditev izpod njihovega jarma.

Pobudnik in organizator teh srečanj planincev treh dežel je Planinsko društvo Nova Gorica, s katerim ima naša planinska organizacija na Koroškem Slovensko planinsko društvo Celovec še prav posebno prisrčne stike. Na tem srečanju pa so planinci obhajali tudi še 10-letnico srečanj, ki jih organizira PD Nova Gorica. Za ta srečanja, ki tovariško povezujejo planince vsega slovenskega kulturnega prostora, smo Novogoričanom še posebno hvaležni. Kot po navadi je bilo na tem že tradicionalnem srečanju zastopano tudi Slovensko planinsko društvo Celovec.

Razstava

Rudi Benetik, ki se na Koroškem predstavlja z dvema samostojnima razstavama (v Velikovcu in v Tinjah), je včeraj doživel otvoritev svoje pete samostojne razstave v tem letu. V knjižnici Jožeta Mazovca in Domu občanov v Novih fužinah (mestnem delu) v Ljubljani. Benetik v Ljubljani razstavlja nove risbe z barvnimi voščenkami. Umetniku k uspehu čestitamo!

Z A H V A L A

Ob prerani in boleči izgubi naše drage mame in babice

Terezije Hartmann

se iz srca zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem za izrečeno sožalje in številno spremstvo na njeni zadnji poti.
Posebna zahvala domačemu župniku mag. Mirku Isopu in ostalim častitim duhovnikom za lep poslovilni obred.

Naša mama nam je v zibelko položila slovensko besedo in pesem, s katerima je bila vse svoje življenje tesno povezana; zato nam je v posebno zadoščenje, da so se številni pevski zbori — škocijanski in šentviški cerkveni pevci, moški zobr „Foltej Hanrtmann" iz Pliberka, posebno pa moški zbor „Vres" iz Prevalj tako lepo poslovili od drage rajne.
Nadalje se zahvaljujemo predstojniku univerzitetne kirurške gastroenterološke klinike v Ljubljani prof. dr. Mitju Koviču in sodelavcem, domačim zdravnikom dr. Erwinu Bergerju in dr. Dieterju Schmidtu za vso pomoč in skrb v času njene hude bolezni

Hvala vsem, ki ste ji dajali poguma in ji stali ob strani, hvala za cvetje in prispevke v dobre namene.
Vemo, da jo boste ohranili v lepem spominu.

V žalosti vsi njeni

Franc Petek

SPOMINI

11

Msgr. Podgorc je vedno znova naglašal svoje začudenje. „Kako je to mogoče, da so ti ljudje glasovali proti Avstriji, ki je bila vendar izrazito katoliška država in na katere strani je bil tudi tukajšnji škof?" Treba je reči, da so slovenski duhovniki za plebiscitni boj izrabili svoj položaj in tudi sredstva v zvezi z njim. Kaj pa so pravzaprav hoteli doseči, to je težko reči. Ampak kljub njihovemu velikemu prizadevanju je bil ta boj, boj te ljudske plasti proti vsem drugim plastem, v glavnem proti mestom, že v naprej izgubljen. Odločilno je bilo, da so se delavci pod vplivom socialne demokracije v glavnem nagibali le na nemško stran. Še en moment, ki je morda premalo upoštevan, je treba videti. V prejšnjih obdobjih so nemški krščanski socialci in slovenski klerikalci na Koroškem nastopali skupno, ker je šlo za ideološki boj med krščansko socialno ideologijo na eni strani in liberalizmom, oz. socialno demokracijo na drugi strani. Povedal sem že, da so v tem smislu kot slovenski poslanci nastopali tudi ljudje, ki so se pozneje izkazali dejansko bolj nemško kot slovensko usmerjeni, omenil sem primer Ellersdorferja. Dejansko se je dogajalo potem, ko ni šlo več za ideološko diferenciacijo, ampak za državno opredelitev, da so se ljudje iz prejšnje dobe katoliško konservativno, oziroma krščansko-socialno usmerjeni, v znatni meri nagnili na nemško stran. Tako se je v določenem smislu pojavila diferenciacija celo med duhovniki v nemško in slovensko usmerjene. Dejansko pa tudi tukaj ni šel boj med nemškim in slovenskim narodom kot takim, saj po mojem mišljenju na avstrijski strani vendar nekaj takšnega kot avstrijski oz. nemški narod ni bilo. Nasproti slovenskim prizadevanjem je stal dejansko nemški imperializem, predstavljalo pa ga je nemško meščanstvo, ki je podredilo svojemu vplivu vse druge nekmečke plasti slovenskega prebivalstva oziroma prebivalstva na plebiscitnem področju.

Slabost slovenske politike tukaj je že od nekdaj bila, da je nerealno ocenjevala položaj. Ljudje so mislili, da so vladarji cele stvari, v resnici pa je bilo čisto drugače. Vedno so smatrali npr. Železno Kaplo, Sele, Globasnico, Št. Lipš kot trdnjave slovenstva. Kot da bi se tam stvar odločala in tam delala politika. V resnici pa se je politika delala in odločala v mestih. In mi smo mestom pripisovali vse premalo pomena. Ta so bila za nas „izgubljene trdnjave", medtem ko je že spodaj na Štajerskem bilo čisto drugače. Tam je podeželje, posebno še Savinjska dolina, naravnost pritiskalo na mesta in jih faktično infiltriralo. Pri nas pa se je vedno kazalo tako, kot da mesta popolnoma gospodarsko obvladajo svojo okolico.

Vzemimo recimo Velikovec. Ob sredah je bilo vse v Velikovcu. In Velikovčanom bi ljudje tudi hudiča lahko prodali. Cela Podjuna, cel grebinjski okraj, cel Važenberk tja gori do Pokrč, vse to je hodilo v Velikovec in vsi tukaj smo mislili, brez Velikovca ni življenja. Tako je seveda tudi tista misel, da bi ljudje ostali brez Celovca, bila še bolj nesprejemljiva. Kolikokrat so mi ljudje rekli: „Od česa bodo kmetje na Gurah živeli, če Celovec doli putra ne bo od njih kupoval?" To geslo je bilo zelo učinkovito in to geslo so med drugim uporabljali avstrijski komunisti še leta 1945. Ko sem tedaj nekoč govoril s Koplenigom mi je rekel? „Poslušajte vi, od česa pa boste živeli, kako boste preživeli te kmete, če Celovca ne bo?" Ampak mi smo pa zmerom sodili vse te stvari po tem, da so naše trdnjave v Selah, Železni Kapli itd.

Vzrok za izid plebiscita je še okoliščina, a tudi duhovniki svojega lastnega položaja niso znali pravilno presojati. Omenil sem že, kako nenehno se je čudil Podgorc, kako morejo duhovniki nastopati proti škofu in poudarjal, da je to sploh nemogoča stvar. V plebiscitnem času je Podgorc bil na škofiji v Celovcu. Res je, da je škofijski ordinariat tukaj v prejšnjih časih, v obdobju monarhije in za življenja škofa Kahna iz strahu pred vsenemštvom, ki je ogrožalo avstrijske legistične katoliške interese, podpiral ali pa vsaj toleriral, da so slovenski duhovniki v cerkvah uvajali slovensko narodno mišljenje. Gibanje „Los von Rom", ki je pripeljalo na Koroško nove protestante nacionalnega izvora, kakršne najdemo tukaj zlasti v Velikovcu, vse to je seveda ta strah pred velikonemštvom pri ordinariatu še večalo in na ta način krepilo stališče slovenske nižje duhovščine. Tako, ko je šlo za odločitev med katoliško Avstrijo in pa med Jugoslavijo, ki nikakor ni mogla veljati kot katoliška dežela, se je stvar seveda popolnoma spremenila. Slovenski duhovniki so mislili, da bo tudi še za naprej šlo tako kot nekdaj in spregledali so v svoji vnemi realno dejstvo, da je cerkvena oblast bila v drugih rokah. Že to dejstvo je zadoščalo, da je njihova akcija morala propasti. Vsekakor pa so dosegli, da je vendarle velik del ljudi pri plebiscitu glasoval za Jugoslavijo.

Eden izmed poglavitnih vzrokov, da v plebiscitnem času slovenska politika ni bila sposobna realno oceniti položaja, je bilo to, da demarkacijska črta ni bila že od vsega začetka odprta za prosto prehranjanje. Jugoslovanska uprava se je na vso moč upirala odprtju te demarkacijske črte, končno pa jo je morala vendarle odpreti. Sam sem bil navzoč, ko je tam ob Krki dobesedno vdrla na plebiscitno področje dolga kolona avtomobilov polna vsega mogočega človeškega elementa, ki ga nikakor ni bilo mogoče kontrolirati Tistih nekaj obmejnih organov je bilo popolnoma nesposobnih, da bi obvladali položaj. Zraven je bil tudi okrajni glavar Kakl, ki je sam uvidel, da je nadzor praktično nemogoča stvar. Kontrolirali so prve vozove, potem pa je množica pritisnila in cela truma je vdrla brez kakršne koli kontrole. Ne mislim samo na to, da bi bila kontrola, če bi meja bila stalno odprta, neprimerno lažja kot pri takšnem nenadnem navalu. Mislim predvsem na to, da bi intenzivno prihajanje na plebiscitno Področje z avstrijske in delovanje na tem področju, če bi demarkacijska meja bila že prej odprta, morda še pravi čas odprlo oči slovenskim političnim ljudem in jih navedlo na to, da bi položaj realneje ocenili. Verjetno v tem primeru do plebiscita sploh ne bi prišlo.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

Moja doživetja ob zlomu nacistične vojne

Kot po sili vojak v nemški vojski, me je usoda zanesla na najsevernejši del Finske, na Laponsko. V jeseni leta 1943 mi je mama med drugim pisala, da so se na Koroškem pojavili partizani, da so v Bistrici v Rožu zažgali žago in da operirajo tudi na Gurah s pomočjo domačinov, med katerimi sta tudi moja mama in sestra Lojza. Imel oziroma imeli smo veliko srečo, da pismo ni bilo cenzurirano. Vest o teh dogodkih na Koroškem me je silno razveselila in zaupal sem jo tudi mojim tovarišem, ki so bili tudi že siti vojne in Hitlerjevih „zmag". Po enem letu odsotnosti pa je tisto jesen prišel k nam nazaj na fronto vojak Marx iz Graza in nas prepričeval, da bo kmalu konec vojne. Vneto smo potom „funkgereta" poslušali Moskvo in London, tako da smo bili vedno na tekočem, kaj se godi na frontah. Seveda je bilo to strogo prepovedano, vendar v naši skupini smo bili samo vojaki istega mišljenja in prepričanja, da je Hitler že izgubil vojno.

Meseca februarja leta 1944 sem dobil dopust in se z dalnje Finske srečno pripeljal domov v Šmarjeto, kjer so me že kar prvo noč obiskali partizani in me „razorožili" (puško in uniformo). Partizani so imeli bunker v gozdu blizu gornjega Kopanja. Pri „razorožitvi" so mi svetovali, da naj javim to zadevo žandarmeriji in jim povem, da so se partizani umaknili proti jugu k Dravi. Po končanem dopustu sem se spet vrnil na Finsko in težko čakal na konec vojne.

V jeseni so Rusi naredili ofenzivo, v kateri sem bil 8. oktobra težko ranjen v glavo s poškodbami možganov. Ko sem se zbudil iz nezavesti, nisem več mogel premakniti nog in desne roke. Obšla me je groza, ali se bom mogel še kdaj vrniti domov? Vendar hvala Rdečemu križu, da je organiziral prevoz oziroma polet z letalom Ju 52 v kraj Alta na severnem Norveškem in od tam z bojno ladjo „Nordstern" preko Lofotov v Narvik. V Narviku se je nemški Rdeči križ dolgo pogajal z nevtralno Švedsko, da bi nas težke ranjence spustili preko njihovega ozemlja domov, kar so tudi dovolili. Duševno in fizično sem bil čisto na tleh – luknja v glavi, hromi nogi in desna roka in 3000 kilometrov od doma, to so bili res slabi izgledi, da pridem živ domov, vendar vera v življenje in hrepenenje, da dosežem ljubljeni dom, so bili močnejši kot vse te težave. Na Švedskem nas je pot vodila čez Kiruno v Stokholm, nato v København na Danskem ter nemški Rostock in od tam preko Magdeburga v Dresden (današnji Drežgo), kamor sem prispel 14. novembra. V Dresdnu je bila privatna klinika, ki so jo oskrbovale protestantske sestre. Operiral me je specialist za možgane, neki kirurg Oberstabsarzt (ime sem pozabil). Zvedel sem, da je nasprotnik režima. V njegovi oskrbi se je moje stanje začelo zboljševati. Veselil sem se na pomlad, da si ogledam to lepo mesto Dresden od blizu. No, po treh mesecih sem res smel ven iz postelje, takrat pa se je zgodilo nekaj groznega – v noči od 13. na 14. februarja je prihrumelo nad Dresden na tisoče angloameriških bombnikov, ki so v treh valovih popolnoma uničili mesto. Še danes jokam, če pomislim na te uboge ljudi – okrog 300.000 jih je namreč zgubilo življenje. Bilo je grozno – asfalt je kuhal od ognja fosfornih bomb in na tisoče ljudi je bilo tako močno opečenih, da jim zdravniki niso mogli več pomagati. Največ žrtev pa je bilo v ruševinah. Naslednji dan so se spet pojavila letala, da si ogledajo, ali so točno opravili svoje smrtonosno delo. Pogled na mesto je bil strašen. Iz ruševin so samo še štrleli dimniki. Osem dni je trajalo, da so prerili pot skozi mesto, da smo se lahko začasno preselili v Chemnitz (danes Karl Marxstadt) od tam pa v zdravilišče Teplice v Sudetih. Kaj pomagajo še tako dobre kopeli in zdravilišča, če srce domov hrepeni. Zvedel sem, da se lahko premestiš v domači kraj (lazaret), če je tam kakšno prosto mesto. To sem sporočil sestri Lojzi in ona je v lazaretu v Vrbi pri zdravniku z imenom Azola izposlovala dovoljenje, da me v Vrbi vzamejo v nadaljnjo oskrbo. 30. marca 1945 je bilo tako daleč. Malo sem že tvegal, ali bo šlo ali ne, saj sem bil težek invalid. Rekel sem si: Milan naprej v boj, domov moraš. In res napravil sem sledeči načrt poti: Teplice – Usti (Aussig) – Praha – Češke Budejovice – Steyr in naprej z vlakom do Celovca. Tako sem načrtoval, vendar sem delal račun brez krčmarja. V tisti hektiki že zgubljene vojne polne beguncev, si tudi samo človek s slabostmi in še pohabljen povrhu. V Prahi sem zaspal in vlak me je popeljal ravno v tisti kraj, ki sem se mu hotel izogniti na Dunaj. Dunaja sem se bal kot hudiča in to predvsem zaradi tega, ker sem doživel Sodomo in Gomoro z bombami v Dresdnu. K sreči sem srečal v vlaku Dunajčana, ki se je tudi vozil proti Dunaju. Šel mi je zelo na roko. V jutranji zarji sva že bila na Dunaju na severnem kolodvoru (Nordbahnhof). Tam sva ugotovila, da vozijo vsi vlaki na jug in zahod z južnega kolodvora (Südbahnhof). Nič ne de, mi je rekel Dunajčan in mi pomagal v tramvaj, ki me je pripeljal na južni kolodvor. Zaželel mi je vse dobro in mi zaupal, da se ne vrne več na fronto, temveč se bo doma skril. Srečno – nasvidenje in noter v živžav skozi kordon policije – policajhunde smo jim pravili, le-ti so iskali dezerterje in ilegalce. V tej zmedi zavpijem – spustite me noter. In res so me spustili v vlak, kjer sem si poiskal poseben invalidski oddelek, v katerem pa so bile frajle, begunci SS-ovci in višji oficirji, ki so bežali pred Rusi iz Ogrske. Začudeno so me gledali, tedaj pa se zaderem – to je vendar kupe za invalide. To je zadostovalo, da so mi dali prostor. Moj namen je bil vrniti se domov preko Graza, Maribora v Celovec, vendar pa so nam povedali, da je tam doli „Partisanengebiet" in tako smo morali zaviti proti zahodu. Sam pri sebi sem si mislil, samo da gre proti domu. Pri St. Pöltnu pa se naenkrat pojavita dva dvotrupna letala in obstreljujeta naš vlak. Obe lokomotivi so že utišali. Vsi so že iz vagonov samo jaz še motovilim iz vagona in se kot zadnji skrijem v 10 metrov oddaljeno zorano brazdo. Cel dan smo še v strahu čakali, kaj bo. Bila je ravno velika noč, ki je ne bom nikoli pozabil. Tedaj pa sem se še spomnil, da je ta dan tudi moj rojstni dan, ki je bil v teh okoliščinah res najbolj žalosten v mojem življenju. V Amstettnu je bil porušen kolodvor, tako da sem šele naslednji dan zjutraj prispel v St. Valentin, kjer sem prelezel v vlak v smeri Steyr. Tu sem se malo pomiril, ker južno od Steyerja ni bilo vojne vihre. Nanjo so spominjali samo bombniki so preletavali Alpe. Lep dan je bil, ko nas je vlak popeljal preko Eisenwurza do Grossreiflinga, kjer je bil konec vožnje (Endstation). Kaj pa zdaj? Sedem nas je bilo, ki smo se ob robu gozda sončili v vigrednem soncu in čakali kaj bo. Tedaj pa pripelje tovorni vlak. Čeprav je prepovedano s tovornim vlakom prevažati ljudi, smo le pregovorili strojevodjo, da nas je vzel s seboj do Unzmarkta. Tu smo izstopili, ker je vlak nadaljeval pot proti Tamswegu. V vlak za Celovec sem prosil potnike, da me kar skozi razbito okno potegnejo v vagon, kar so tudi storili. V vlaku je bilo ogromno beguncev iz Ogrskega. V Šentvidu so nas spet presenetila letala. Spet smo bežali iz vlaka. Slučajno sem se znašel pri gnojnem kupcu in tako imel kritje pred letalci, ki so včasih iz same zabave streljali na posamezne ljudi. Ko je bila nevarnost za nami smo nadaljevali pot proti Celovcu, vendar še pred Celovcem v Annabichlu-Trnjevi vasi je bil spet letalski alarm. Vlak ni več odpeljal, ostal je na mestu. S tramvajem sem se potegnil do Svetega duha v Celovcu. Tedaj pa olajšano vzdihnem, hvala bogu, moj hrepeneči cilj je dosežen. Z veliko muko se vlečem v Heinzgasse blizu Ochsenwirta (danes ga ni več) k naši stari teti, ki me pogosti, saj sem bil že pošteno lačen in nato takoj naprej počasi v Rozentalarco, kjer me znan delavec s konjsko vprego vzame s seboj do Hofmana-Postranija v Stražišču, kjer so se ljudje skrivali pred bombami. Tam, kjer pot zavije na Vetrinj, tedaj privozi stari kmet Tonic iz Čezdola iz naše občine in me radevolje vzame s seboj. Na velikonočni ponedeljek 3. aprila na večer sem se srečen vrnil v svoj domači kraj Šmarjeto. Čez par dni sem se javil v Vrbi pri zdravniku Azola. Zahvalil sem se mu za posredovanje, on pa me je za šest tednov poslal domov na okrevalni dopust s prehrano in tudi cigaretami Ibar, ki so bile prav gotovo zaplenjene v Jugoslaviji.

Kmalu po mojem povratku, pa je bilo tudi konec vojne. Dobro se spominjam, kako je skupina partizanov z Gur zasedla žandarmerijsko postajo in 8. maja sklicala miting, katerega se je udeležila velika množica ljudi. Zbranim ljudem je spregovoril komandant Vaso. (Vasotu je naša teta Fani v Beljaku pomagala, da je z dvema drugima potegnil iz prisilnega dela). Naglasil je boj proti ostankom fašizma ter da bo treba zavihati rokave in se še naprej bojevati za mir, svobodo in narodne pravice. Ob tej priložnosti so izvolili Šmona iz Šentgandolfa za župana in Juga v Reki – Kotmara vas za zastopnika kmetov. Nekateri nekdanji nasprotniki so takrat zatrjevali, saj smo vsi Slovenci in tako represalij ni bilo. Kakih osem dni po osvoboditvi pa so se na Gure priklatili Angleži. Pri nas v Šmarjeti so iskali orožje. Očeta so vprašali ali je bil vojak, kar je zanikal, jaz pa ker sem bil vojak, sem moral z njimi. Ker pa sem noge vlekel za seboj in so videli, da imam težave z hojo, so me posadili na Konja, eden pa me je moral držati da nisem padel. Pred gostilno pri Ilnu in pri Sedlarju škofu v Kotmari vasi je bila pelustracija ujetnikov in SS-ovcev. Iskali so številke pod pazduho, ki so jih imeli samo SS-ovci. Angleži so imeli pripravljen avtobus, ki je odpeljal ujetnike najprej v Žrelec nato pa naprej v Italijo. Naj tudi še povem, da je teh jetnikov kar precej „pobocalo" straži. Mene je angleški seržant na ramo potrkal, videl je da komaj premikam noge in mi kar na hrbtu napisal potrdilo „go home" in me z rešilnim avtom na mojo željo zapeljal do bodoče žene Anke v Čahorče.

Na koncu tega mojega prispevka naj še naglasim, da je naša dolžnost, da smo vsem tistim, ki so za časa fašizma trpeli ali darovali svoja življenja za svobodo, hvaležni ter da teh sejanj ne smemo nikoli pozabiti in jih imeti v častnem spominu.

Milan Wieser, Čahorče

Partizani osvobajajo deželo pred nacistično sodrgo. Po dolgih letih trpljenja je zopet zasijalo sonce svobode.

Slovesnosti so mimo

Ne – sramovali se niso v teh dneh, ko so navzven praznovali 40. obletnico konca vojne in trideseto obletnico podpisa državne pogodbe; samozavestno so povabili in tudi sprejeli delegacije pod vodstvom zunanjih ministrov signatarnih in sosednih držav, ki so vsi prišli, da bi demonstrirali miroljubne in dobre odnose. Pijani navdušenja so za nekaj dni pozabili ali zamolčali, kar tare politiko: od Hainburga do vojaških letal, od državnega proračuna do čedalje večje mladinske brezposelnosti. V teh dneh je „zavladalo" – od zgoraj napovedano – slovesno razpoloženje.

In čemu bi se tudi sramovali, ko so čuli samo hvalo in hvalisanje z vseh merodajnih strani? Amerika je ponosna na takega prijatelja, je bilo rečeno v Reaganovi zdravljici; Gorbačov je hvalil nevtralnost naše države; Čehi se trudijo za normalizacijo sosedskih odnosov. Vse je funkcioniralo kot v Disneyevi državi, naša elitna oboroževalna enota „Kobra" je sicer bila po vsem Dunaju vidno zastopana, ukrepati pa ji ni bilo treba. Dežela blaženih je praznovala in vsi so potrjevali, kako blažena je ta dežela.

Naši oficialni politiki že vedo, kaj se spodobi, če imajo ob taki priložnosti tak visok obisk; vedo, kako je treba govoriti, če so prisotni zastopniki zavezniških sil v Belvederu. Sinowatz je imel slavnostni govor; govoril je o žrtvah Rdeče armade za osvoboditev Avstrije, poudaril je, da je bila Avstrija prva žrtev hitlerjeve agresije in se je globoko klonil pred avstrijskimi protifašisti, ki so darovali življenje v boju proti rjavi diktaturi. Spominjal se je vseh žrtev fašizma, kacetnikov, partizanov, izseljencev. Ne – sramoval se pri tem govoru očitno ni, tako sproščeno ga že dolgo ni bilo več videti na televizorju. Pri slavnostni seji in pri sprejemu je bil navzoč seveda tudi član vlade Frischenschlager, ki kakega partizana še nikoli ni sprejel s takimi častmi, kot jih je bil deležen vojni zločinec major Reder z njegove strani. Verjetno so tujim gostom tudi pripovedovali kako častijo še živeče partizane, da jim delijo celo državna odlikovanja – da se to odvija v kleti npr. kake celovške koncertne dvorane, pa so menda ja diskretno zamolčali. Dopovedali so jim verjetno, kako se držijo predpisov avstrijske državne pogodbe: da teh 24 zastarelih vojaških letal prav gotovo ne bodo opremili z atomskimi bombami, ker to državna pogodba prepoveduje – in Avstrija se pač drži pogodbenih predpisov. In da po celi Avstriji nikjer ni najti kake prijavljene politične stranke, ki se imenuje NSDAP – kajti to bi kršilo člen 9 državne pogodbe. Ne – v današnji politiki občutki sramu niso več na mestu: čemu se bi Sinowatz sramoval, ko govori, da je državna pogodba docela izpolnjena, če si vzame vzgled pri svojih partnerjih: ne da bi ga rdečica obšla, govori ameriški Shultz o potrebi miru, medtem ko ZDA dan za dnem stopnjuje vojaške priprave proti Nikaragvi in ko pripravlja vojno v vesoljstvu? Brez sramu ti govori sovjetski Gromyko o svobodoljubnosti Sovjetske zveze, ki tepta v Afganistanu svobodo z vojaškimi škornji in MIG-letali. Brez sramu govori britanski minister o vzgledni britanski demokraciji, čeprav so še pred meseci s konjenico udarili po stavkajočih delavcih; govori francoski minister o solidarnosti narodov, medtem ko se francoska policija skupno s špansko vali nad baskovske rodoljube? Čemu bi se Sinowatz moral ob vsem tem sramovati?

Koroški Slovenci pa bi morali biti za eno izkušnjo bogatejši: še bolj se bo treba postaviti na lastne noge, ker nas v koncertu diplomacije kaj hitro preslišijo. Da znamo stati na lastnih nogah, je naš narod že dostikrat dokazal. Ob tem mestu samo lahko zapišemo, da smo iz srca praznovali 40. obletnico zmage nad fašizmom, do katere smo svoj delež prispevali tudi mi, da pa nismo imeli vzroka praznovati 30. obletnice podpisa avstrijske državne pogodbe. To namreč za nas slej ko prej niso popolnoma uveljavili.

fra-ter

OBIŠČITE

Werner Bergovo galerijo

V PLIBERKU

Odprta je dnevno
od 10. do 12. ter od 16. do 18. ure.

„Angel smrti“ iz Auschwitza

eden najbolj iskanih nacističnih vojnih zločincev

NEW YORK. — Predstavniki pravosodnih ministrstev Združenih držav Amerike, Zvezne republike Nemčije in Izraela so se po pisanju ameriškega tiska na sestanku sporazumeli v Frankfurtu, da bodo te tri države s skupnimi močmi iskale nacističnega vojnega zločinca dr. Josefa Mengeleja, ki se verjetno skriva nekje v Južni Ameriki. S to potezo skuša ameriška administracija ublažiti tudi kritike na račun nedavnega Reaganovega obiska na nemškem pokopališču v Bitburgu, kjer so pokopani tudi esesovci.

Sodelovanje pri iskanju zloglasnega „angela smrti“ iz koncentracijskega taborišča Auschwitz se začenja potem, ko štirideset let omenjene države uradno niso kazale posebnega zanimanja za kaznovanje tega nacističnega vojnega zločinca, čeprav je bil v povojnih letih večkrat v dosegu zahodnonemške in ameriške policije. To nenavadno zanimanje za zadevo Mengele razlagajo tukajšnji komentatorji s tem, da v ameriški javnosti naraščajo zahteve, da nacističnih vojnih zločincev tudi štirideset let po zmagi nad fašizmom in nacizmom, ko je uradna politika „pozabila na strahote druge svetovne vojne in govori o spravi“, ni mogoče pustiti nekaznovanih. Pomemben razlog za to, da so se Združene države Amerike priključile temu lovu, je tudi v tem, da so v ameriškem kongresu v zadnjih letih naraščale zahteve, da je treba nacistične vojne zločince postaviti pred sodišče, ne glede na to, koliko let je minilo od zločinov. Posledica tega je bila tudi ustanovitev oddelka za posebne preiskave pri pravosodnem ministrstvu, ki se ukvarja z odkrivanjem nacističnih vojnih zločincev.

„GLOBOKA ILEGALA“

Mengele je trenutno eden najbolj iskanih svetovnih zločincev, saj je na seznamih treh najmočnejših svetovnih obveščevalnih služb, nanj pa je razpisana tudi nagrada štiri milijone dolarjev. Čeprav se je Mengele, za katerega menijo, da je še vedno živ in da se verjetno skriva v Paragvaju, s pomočjo vplivnih in bogatih nacistov, ki živijo v Južni Ameriki, „skril v globoko ilegalo“, so predstavniki oddelka za posebne preiskave optimistični in pravijo, da ga bodo končno ulovili. Po neuradnih podatkih je namreč ameriška administracija ukazala osrednji obveščevalni službi CIA loviti Mengeleja, presikovalcem pa bo morala pokazati tudi njegov dosje. Po vojni je imela CIA, kot trdijo razumni raziskovalci, občasne stike z Mengelejem. Izrael je uradno zahteval od Interpola, da se vključi v preiskavo.

Zaradi vsega tega nekateri vplivni ameriški komentatorji sodijo, da se je začel najtemeljitejši lov na tega zločinca v zadnjih 40 letih. Preiskava poteka v največji tajnosti, saj so nekateri južnoameriški vojaški in desničarski režimi s podporo bivših nacistov zapleteni v prikrivanje Mengelejeve identitete. Paragvajski diktator Alfredo Stroessner je na primer pred dnevi v intervjuju za televizijsko družbo ABC izjavil, da „mu ni znano, kje je Mengele“, čeprav je znano, da je imel z njim v zadnjih letih zelo pogoste osebne stike.

Po trditvah nekaterih zasebnih ameriških raziskovalcev je Mengele do 1982. leta živel v Paragvaju. Šele potem, ko so mu na pritisk svetovnega javnega mnenja in nekaterih zahodnih držav odvzeli paragvajsko državljanstvo se je umaknil v ilegalo.

Zasebna preiskava, ki jo je začel New York Times, je prišla do naslednjih ugotovitev: Približno do leta 1950 je Mengele živel „skoraj povsem normalno“ v svoji rojstni vasi v Günzburgu na Bavarskem. Leta 1947 so ga zaprle ameriške okupacijske sile, vendar so ga kasneje izpustili, ker ameriški obveščevalni častniki „niso odkrili njegove prave identitete“. Zaradi bojazni, da bi ga na pritisk javnega mnenja utegnili zapreti, je leta 1952 s potnim listom Rdečega križa, v katerem je bila slika njegovega brata Aloisa z lažnim imenom Helmuth Gregor, odpotoval v Buenos Aires. Leta 1956 je s pravim imenom obiskal zahodnonemško veleposlaništvo v Buenos Airesu in zahteval ustrezne dokumente, da bi lahko dobil argentinsko osebno izkaznico. Potem ko je zahodnonemški javni tožilec Hermann Langbein 1958. leta zahteval začetek procesa proti njemu in ko so zahodnonemške oblasti zahtevale od Argentine njegovo ekstradicijo, se je umaknil v Paragvaj. V Paragvaju je vsa leta živel pod zaščito predsednika Stroessnerja. Ukvarjal se je s prodajo kmetijskih strojev, ki jih je izdelovala njegova družinska tovarna v Zahodni Nemčiji in v New Yorku. Paragvajska policija ga je večkrat opozorila, da ga verjetno iščejo izraelski agenti. V zadnjih letih je bil nekajkrat v zahodni Evropi, obiskal tudi Zahodo Nnemčijo in ZDA, na Portugalskem ali v Belgiji pa so mu baje naredili plastično operacijo na obrazu.

DVE TRETJINI USPEHA

Konec šestdesetih let je baje izraelska obveščevalna služba pripravljala njegovo ugrabitev, vendar je izraelska vlada, kot trdijo nekateri neodvisni raziskovalci, odstopila od te akcije, da ne bi izgubila naklonjenosti Paragvaja, ki je 1968. leta postal nestalni član varnostnega sveta. Odločilno vlogo pri prikrivanju Mengeleja sta imela bivša nacista: polkovnik Alejandro von Eckstein in bivši nacistični mladinski voditelj Werner Jung — po vojni sta postala visoka funkcionarja paragvajske obveščevalne službe.

Tudi sedaj naj bi 74-letni vojni zločinec živel pod zaščito nekaterih močnih ilegalnih nacističnih organizacij, ki delujejo v Južni Ameriki. Ena takšnih je Kameradenwerk, ki jo je 1946. leta ustanovil Hitlerjev letalski as polkovnik Hans-Ulrich Rudel. Ta organizacija je prišla do ogromnih finančnih sredstev z izsiljevanjem zahodnonemških industrialcev ki so bili pred vojno na listi nacistične stranke. Druga takšna organizacija je Die Spinne, ki so jo ustanovili bivši esesovci, po vojni zaprti v zavezniških taboriščih, v Južni Ameriki pa deluje z imenom La Arana. Ena glavnih nalog teh organizacij je skrivanje in finančna pomoč nacističnim vojnim zločincem. Sodijo, da se je tudi Mengele sedaj zatekel pod okrilje takšne ilegalne nacistične organizacije. Mnogi neodvisni preiskovalci, ki so prišli na sled Mengeleju, so izgubili življenje.

Ameriški major Hodges sodi, da bosta dve tretjini dela v lovu na Mengeleja opravljeni, ko bodo izsledili te na Mengeleja ima torej tudi zelo akpodtalne nacistične organizacije. Lov tualno noto, saj bo pokazal, kako močne so še vedno take nacistične organizacije. Toda glede na to, da so v nekaterih južnoameriških državah močna opora desničarskih diktatur, in glede na to, da se zavzemajo za boj proti komunizmu, kar je ena najpomembnejših opredelitev nove desnice, je kaj malo verjetno, da bi njihova struktura prišla na dan.

Uroš Lipušček

OPOZARJAMO VSE LJUBITELJE SLOVENSKE KNJIGE, DA SI LAHKO

brezplačno izposojajo knjige in revije

V SLOVENSKI ŠTUDIJSKI KNJIŽNICI

Slovenska študijska knjižnica ima nove prostore v Mladinskem domu SŠD Mikschallee 4, 9020 Celovec, telefon 32 3 85!

Knjižnica posluje od ponedeljka do torka od 10. do 18. ure in od srede do petka od 8. do 16. ure. SŠK dobiva nekako od leta 1974/75 ves obvezni izvod SR Slovenije. Poleg tega zbiramo tudi tako imenovano avstrijsko slovenico!

VESELIMO SE VAŠEGA OBISKA

Kratek izbor knjižnih novosti Slovenske študijske knjižnice

s področja psihologije

Bohak J: **SREDNJA LETA** — 122 str. — (Družinska knjižnica; 9)

GOSPOSTVO, VZGOJA, ANALIZA: zbornik tekstov Lacanove šole psihoanalize — 267 str., ilustr — (Analecta)

Jacoby R.: **DRUŽBENA AMNEZIJA:** kritika sodobne psihologije od Adlerja do Lainga — 266 str. — (Misel in čas)

Lamovec T.: **EKSPERIMENTALNI PRIROČNIK** iz psihologije motivacije, emocij, osebnosti in učenja — 202 str.

Likar P.: **ANTON TRSTENJAK:** pogled v človekovo dušo — 76. str., ilustr. — (Slovenski znanstveniki; 4)

Moody R. A.: **Življenje po življenju** — 195 str.

Pečjak V.: **NASTAJANJE PSIHOLOGIJE:** knjiga pogovorov — [1. natis], 418 str., ilustr. — (Strokovne publikacije)

Požarnik H.: **UMETNOST STARANJA:** leta, predsodki in dejstva 153 str.

Schreiber H.: **KRIZA SREDNJIH LET** — 217 str. — (Kalejdoskuop)

ZNAMENITI PSIHOLOGI O PSIHOLOGIJI — 326 str. (Misel in čas)

RADIO — TELEVIZIJA

AVSTRIJA 1

PETEK, 24. 5.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Ruščina — 10.00 Šolska TV — 10.30 Gangholerjev film „Edelweißkönig“ — 11.50 Tom & Jerry — 12.00 Partner v krizi — 13.00 Poročila — 16.30 Za predšolske otroke — 16.55 Mini Čas v sliki — 17.05 Pinocchio — 17.30 Zgodbe iz Floride — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Slike iz Avstrije — 18.30 Mi — 19.00 Avstrija danes — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Primer za dva — 21.15 Modna revija z reklamo — 21.20 Jolly Jocker — 22.05 Šport — 23.0 Solid Gold — 23.50 Poročila.

SOBOTA, 25. 5.: 9.00 Poročila — 9.05 Italijanščina — 9.35 Francoščina — 10.05 Ruščina — 10.35 Zdravnica s podeželja — 12.05 Jour fixe — 13.05 Poročila — 14.30 Poznanstvo s potovanja — 15.50 Tom & Jerry — 16.00 Pika Nogavička — 16.30 Viki — 16.55 Mini Čas v sliki — 17.05 Lutkovna igra „Iziv“ — 17.30 Mojster Eder in njegov Pumuckl — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Dva krat sedem — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Avstrija danes z novostmi iz Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki — 19.55 Šport — 20.15 Glasbeni večer — 21.50 Šport — 22.50 Revija v Moulin rouge — 23.50 Poročila.

NEDELJA, 26. 5.: 10.00 Ciril in Metod — 10.50 Sto mojstrovin — 11.00 Binkoštna maša iz Saint Ursanne — 12.00 Svetopisemski kviz — 12.30 Orientacija — 14.15 Bomba za smeh — 15.55 Jakob in Elizabeta — 16.00 Jollybox — 16.2 Riki-tiki-tavi — 17.40 Helmi — 17.45 Klub seniorjev — 18.30 Umetnost najdeš v naravi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.25 Govori dr. Mesrob Krikorian — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Že pet čez dvanajst — 21.00 Zdravnik in ljuba žival — 22.30 Poročila — 22.35 Al Paradise — 23.35 Poročila.

PONEDELJEK, 27. 5.: 14.30 Princ iz centralnega parka — 15.45 Film — 16.40 Mojster Eder in njegov Pumuckl — 17.05 Honcjo banda — 17.50 Iz početkov jazza — 18.10 Trdnjava knjig — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.25 Govori župnik Franz Unger — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Strogo zaupno — 21.55 Poročila — 22.00 Sedem dni športa — 22.20 Ljubite klasiko? — 23.10 Bratje Grimm — 0.05 Poročila.

TOREK, 28. 5.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Italijanščina — 10.00 Šolska TV — 10.30 Velika dirka okoli sveta — 13.00 Poročila — 16.30 Za predšolske otroke — 16.55 Mini Čas v sliki — 17.05 Nils Holgersson — 17.30 Tudi pošaliti se je treba — 17.5 Otrokom za lahko noč — 18.00 Slike iz Avstrije — 18.30 Mi — 19.00 Avstrija danes — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Poročila in ozadja — 21.15 Bogastvo in revščina — 22.00 Panorama — 22.45 Poročila.

SREDA, 29. 5.: 9.00 Poročila — 9.05 Tudi pošaliti se je treba — 9.30 Francoščina — 10.00 Šolska TV — 10.30 Bomba smeha — 12.10 Bomba smeha — 13.05 Poročila — 16.30 Posrečen čarovniški trik — 16.55 Mini Čas v sliki — 17.05 Pinoccio — 17.30 Risanka — 17.35 Nenavadne počitnice — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.30 Slike iz Avstrije — 18.30 Mi — 19.00 Avstrija danes z novostmi iz Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Nogomet — 22.00 Avstrija — 23.30 Poročila.

ČETRTEK, 30. 5.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Dežela in ljudje — 10.00 Šolska TV — 10.30 El Hakim — 12.15 Klub seniorjev — 13.00 Poročila — 16.30 Za predšolske otroke — 16.55 Mini Čas v sliki — 17.05 Nils Holgersson — 17.30 Perrine — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Slike iz Avstrije — 18.30 Mi — 19.00 Avstrija danes — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Pravdarji — 21.50 Obljuba — 23.25 Poročila.

LJUBLJANA

PETEK, 24. 5.: 8.45 TV v šoli — 12.15 Poročila — 16.35 Poročila — 16.40 Naš prijatelj Tito, otroška serija — 16.55 Grizli Adams, ameriška nanizanka — 17.25 Beograd: Nogomet - finale Jugoslovanskega pokala - CZ : Dinamo, prenos — 19.15 Risanka — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.05 Človekovi možgani: Spomin, angleška dokumentarna serija — 20.55 Ne prezrite — 21.10 A. Marodič: Naša krajevna skupnost: Servis, humoristična nanizanka — 22.20 Dnevnik — 22.30 Zaljubljen po lastni želji, sovjetski film.

SOBOTA, 25. 5.: 8.00 Poročila — 8.05 Slovenske ljudske pravljice: O štirih bratih — 8.20 Ringa ringa raja — 8.35 Naš prijatelj Tito, nadaljevanka — 8.50 Nihče kakor jaz, nanizanka — 9.20 Miti in legende - Antični miti: Odiseja — 9.35 Pedenjžep — 10.05 Mornar, angleški TV film — 10.35 Naša pesem - Maribor 84 (Obala) — 11.05 Čudeži narave: Skrivnostni svet plazilcev — 11.40 Računalništvo, ponovitev angleške serije — 13.40 Poročila — 13.45 Otroški spored seh TV studiov — 15.15 Naša zemlja je naša resničnost, kanadski dokumentarni film — 16.05 Človekovi možgani: Jaz, ponovitev angleške dokumentarne sreije — 17.00 Retrosepktiva filmov Franceta Štiglica: Svet na Kajžarju, slovenski film — 18.40 Boj za obstanek: Uporabniki orodja, angl. poljudnoznanstvena serija — 19.15 Cik cak — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.50 Vreme — 20.00 Titovi spomini: Otroštvo, dokumentarna oddaja — 20.55 Dan mladosti — 22.05 Zrcalo tedna — 22.30 Saša, jugoslovanski film — 0.00 Poročila.

NEDELJA, 26. 5.: 8.45 Poročila — 8.50 Živ žav: Risanke, Pravljice z vseh vetrov — 9.45 Grizli Adams, ponovitev ameriške nanizanke — 10.10 Življenje in dogodivščine Nicholasa Nicklebyja — 11.10 Čez tri gore: Pel vam bo kvintet Fankolovčani — 11.35 625, oddaja za stik z gledalci — 12.00 Ljudje in zemlja — 12.30 Poročila — 14.55 Prisluhnimo tišini, oddaja za slušno prizadete — 15.40 Kam gredo divje svinje, ponovitev nadaljevanka — 16.40 Poročila — 16.45 Neznanka, ameriški film — 18.10 TV kviz — 19.10 Risanka — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.50 Vreme — 20.00 Po naše, nadaljevanka — 21.00 Beseda da besedo, pogovor z Janezom Kocjančičem — 21.50 Športni pregled — 22.35 Propagandna oddaja — 22.40 Poročila.

PONEDELJEK, 27. 5.: 8.45 TV v šoli — 12.30 Poročila — 17.30 Poročila — 17.35 Nihče kakor jaz, nanizanka — 18.05 En, dva, tri, kdo se vode ne boji — 18.25 Podravski obzornik — 18.45 Rock oko, oddaja za mlade — 19.15 Risanka — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.05 Lyttonova kronika, angleška nanizanka — 21.00 Aktualno — 21.40 Alpe-Jadran, informativni magazin — 22.30 Dnevnik.

TOREK, 28. 5.: 8.55 TV v šoli — 12.30 Poročila — 16.25 Šolska TV — 17.30 Poročila — 17.35 Gruzijski komorni orkester — 18.05 Miti in legende - Antični miti: Heraklej, nanizanka — 18.25 Pomurski obzornik — 18.40 Periskop — 19.15 Cik cak — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.05 Barillonova Poroka, predstava SNG Drama iz Ljubljane — 21.55 Integrali — 23.15 Dnevnik.

SREDA, 29. 5.: 9.00 Test — 9.15 TV v šoli — 12.30 Poročila — 17.30 Poročila — 17.35 Slovenske ljudske pravljice: O treh kraljevih sinovih — 17.50 Cyrano de Bergerac, predstava SMG — 18.25 Posavski obzornik — 18.40 Računalništvo, angl. izobraževalna serija — 19.15 Cik cak — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.05 Svet na zaslonu — 20.55 Lola, zahodnonemški film — 22.50 Dnevnik.

ČETRTEK, 30. 5.: 8.45 Test — 9.00 TV v šoli — 12.30 Poročila — 16.25 Šolska TV — 17.30 Poročila — 17.35 40 zelenih slonov - Velikanovi kanarčki, nadaljevanka — 17.55 Zgodba o stari livarni — 18.25 Celjski obzornik — 18.40 Morske želve, ciprska oddaja — 19.05 Risanka — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.05 Tednik — 21.15 Franz Liszt, 4. del madžarske nadaljevanke — 22.15 Dnevnik.

Slovenski VESTNIK

Izdajatelj in založnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem, 9020 Celovec, Gasometergasse 10.

Uredništvo: 9020 Celovec, St.-Ruprechter-Straße 19/IV, tel. (0 42 22) 54 0 42, teleks 42 20 86 sndk a

Uprava: 9020 Celovec, Gasometerg. 10, tel. (0 42 22) 32 5 50.

Tisk: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje.

Berite in širite

Slovenski VESTNIK

SLOVENSKE ODDAJE AVSTRIJSKEGA RADIA
vsak dan od 18.10 do 19.00

Pe 24. 5.: Hišna in ledinska imena (Dr. A. Feinig)
So 25. 5.: Duhovni nagovor (mag. Stanko Hočevar) Voščila
Ne 26. 5.: Praznična oddaja bogoslovcev iz semenišča v Salzburgu „Iščemo skupno svetega duha“
Po 27. 5.: Šmarnični šopek (Marijine pesmi)
To 28. 5.: Za starejše letnike Cerkev in svet
Sr 29. 5.: Kongres evr. narodnosti Ženeva 1985 Večerna oddaja 21.00—22.00 Literarna oddaja: Bled - Fresach
Če 30. 5.: Rož — Podjuna — Zila (Radijski sodelavci poročajo)
Pe 31. 5.: Literarno-glasbena oddaja

Kongres narodnosti v Ženevi

(Nadaljevanje s 1. strani)

na Koroškem je poročal Karl Smolle, ki je opozoril tozadevno pismeno poročilo, pozitivno ocenil Listino evropskih skupnosti in pozval vse narodne skupnosti k solidarnosti in medsebojni pomoči.

LISTINA MORA BITI RES VSEEVROPSKA

Dr. Franci Zwitter pa je kot koordinator „Srečanja narodnostnih skupnosti sosednjih dežel" sklicujoč se na dosedanje izkušnje opozoril, da je mogoče sodelovanje tudi med narodnostnimi skupnostmi iz vzhoda in zapada in da bodo manjšinski kongresi, če hočejo uspeti, morali vse bolj sensibilno obravnavati vprašanja narodnostnih skupnosti v socialističnih državah. Svoječasni manjšinski kongresi, je dejal, so zastopali načelo, da narodne skupnosti lahko zastopajo samo osebe, ki živijo neposredno v sredini narodnostne skupnosti in z njo delijo usodo, in ne ljudje, ki so jo zapustili in živijo v emigraciji. To načelo, ki je bilo gotovo dobro premišljeno, bi moralo veljati tudi danes. Naloga narodnostnih skupnosti je, tudi ta, da tvorijo most in mostove moramo graditi tudi k narodnostnim skupnostim na vzhodu, ne pa ustvarjati nove jarke ali obstoječe poglabljati, če naj bo Listina evropskih narodnih skupnosti res vseevropska in združujoča ter usmerjena na sodelovanje v smislu helsinške listine.

Nadvse pozitiven in perspektiven je bil zaključni diskusijski prispevek izvršnega tajnika pri stalni konferenci za regije in občine pri Evropskem svetu, Rinalda Locatellija, ki je poročal o kongresnih prizadevanjih skupine v okviru Evropskega sveta, ki pripravlja posebno listino pravic narodnostnih skupnosti, ki naj ne bi bila zgolj deklarativnega značaja, temveč za države podpisnice obvezna. Kongresa se je udeležil tudi vodja oddelka za narodnostne skupnosti pri uradu zveznega kancelerja, dr. Heinz Tichy, ki je s svojim bratom, sekretarjem poslaništva dr. Helmutom Tichyjem pri avstrijski ambasadi v Ženevi, povabil vse vodje delegacij iz Avstrije na kosilo, na katerem je delegate pozdravil tudi avstrijske ambasador v Ženevi gospod dr. Reisch.

ZSO NAVEZALA STIKE

Na koncu naj bo še omenjeno, da so zastopniki ZSO izkoristili svojo udeležbo na kongresu in bivanje v Ženevi tudi za to, da so navezali stike z mednarodnim združenjem pravnikov in mednarodno učiteljsko organizacijo, kjer so jasno tolmačili tudi sedanji položaj koroške slovenske narodnostne skupnosti.

Pred naslednjo občinsko sejo:

Bo Železna Kapla dvojezična?

Pri zadnji občinski seji v Železni Kapli so razpravljali predvsem o računskem sklepu občine za leto 1984 in o zasedbi raznih komisij po splošnem občinskem redu. V razmeroma kratki seji je bil računski sklep sprejet proti glasovom KPA in FPÖ. Odbornik KPA, Gidi Sitter, računskemu sklepu ni privolil, kar je utemeljil s tem, da je občinsko predstojništvo vse predrago (sam župan dobi 220.000 šilingov), pa da tudi prebivalstvo preveč obremenjujejo razne povišane tarife in cene, medtem ko občina po drugi strani na primer pri gradnji cest niti proračuna ni izpolnila – kar seveda niža življenjsko kvaliteto občanov. Odbornik EL Franc Smrtnik, pa je pri določevanju zastopnikov občine v razne komisije – med njimi tudi v komisijo za razpravljanje o nakupu zemljišč za tujce, zahteval da se zemljišča ne smejo razprodati kar na slepo tujcem, temveč da mora biti skrb zastopnikov v tej komisiji ta, da se zemljišča ponudijo predvsem domačinom.

Na občinski seji v Železni Kapli je župan Juvan poročal tudi o tem, da je bilo za naslednjo sejo vloženih kar 11 zahtev raznih frakcij, med njimi tudi zahteve odbornikov KPA in EL. KPA zahteva podpis prijateljske pogodbe z Marzabottom (mestom SS-Rederjevega klanja), javno prireditev občine pri Peršmanu v počastitev doprinosa avstr. in slovenskih partizanov k osvoboditvi Avstrije, javno zborovanje vseh občanov o zadevah kanalizacije ter enakopravnost slovenskega jezika tudi pri sejah občinskega sveta. EL pa zahteva med drugim nastavitev vrtnarice za otroški vrtec, ki ima izpite iz slovenščine ter temeljni sklep, da je otroški vrtec v Kapli dvojezičen. EL zahteva tudi dvojezične napise na občini in na šolah v Kapli.

Radovedni smo, kako bodo ostale stranke reagirale na te predloge oz. zahteve, kajti do zdaj – se pravi pri prvih dveh sejah – so se odborniki KPA in EL javljali samo v slovenščini. Pri naslednji seji pa bo šlo za to, da se ta enakopravnost slovenskega jezika tudi uradno – se pravi s sklepom občinskega sveta – zajamči.

KULTURNA TABERNA PRI JOKLNU

Vielleicht ist alles gar nicht war . . .?

Pesmi in besede za razmišljanje predvajajo Peter Raab, Barbara Roesch in Rolf Holub

v četrtek 30. 5. 1985

Vstop od 20.00 naprej, pričetek prireditve 20.30. Med kulturnim sporedom ne strežejo jedi in pijače.

Odbor šolske skupnosti na Zvezni gimnaziji za Slovence v Celovcu priredi v četrtek, dne 6. junija 1985, ob 14.30 uri v veliki dvorani Delavske zbornice v Celovcu

ŠOLSKO AKADEMIJO

40 let osvoboditve — 30 let Avstrijske državne pogodbe

Na sporedu so glasbeni in literarni prispevki.

Kot gosta nastopata Mešani pevski zbor Rož iz Št. Jakoba v Rožu in pevski zbor spittalske gimnazije.

Za odbor šolske skupnosti
na Zvezni gimnaziji za Slovence
ravn. dr. Reginald Vospernik l. r.

Na **DRUŽABNO SREČANJE** s „Klubom koroških Slovencev iz Maribora" vabi Slovensko prosvetno društvo „Gorjanci" iz Kotmare vasi.

Srečanje bo v soboto 1. junija 1985 od 15.30 ure naprej pri Toplicarju (Gasthaus Plöschenberg) na Plešivcu pri Kotmari vasi. Kulturni spored bodo oblikovali mešani pevski zbor, mladinski zbor ter instrumentalna skupina Gorjancev.

ŽELEZNA KAPLA

LOVSKA MAŠA

na binkoštni ponedeljek 27. 5. 1985 ob 14. uri pri Rieplnu pod Peco. Mašo oblikuje pevski zbor Žel. Kapla.

– ŠPORTNI VESTNIK – ŠPORTNI VESTNIK –

Piše: JUSTIN POLANŠEK

SELE : ŠMIHEL 0:3

V slovenskem derbiju je presenetljivo visoko triumfirala enajsterica Šmihelčanov. Le-ta je samo nekajkrat nevarno napadla domačine, ampak redke priložnosti za zadetke so hladnokrvno in mojstrsko izkoristili. Nasprotno Selani, — čeprav so se požrtvovalno borili in bili gostom vsaj v polju enakovredni nasprotniki —, ki so pred šmihelskim golom zaigrali popolnoma neučinkovito. Lahko se zgodi, da bo šmihelske nogometaše rešila pred izpadom prav ta zmaga!

VOLŠPERK : SELE 1:4

Kdo bi to pričakoval? Potem ko so Selani v šestih viprednih nastopih zabeležili eno pičlo(!) točko, je marsikdo že mislil, da so spet na poti nazaj v prvi razred. Ne, Ne! Fantje izpod Košute so dokazali, da še dolgo ni tako daleč. Zmaga v Volšperku je zares zlata vredna in velika senzacija. Volšperk je bil namreč v zadnjem času zelo uspešen, kar potrjuje tudi odlično tretje mesto na lestvici. Domačini so goste malce podcenjevali, imeli pa so smolo, ker napadalci lepih priložnosti niso izkoristili. Že v osmi minuti so gostitelji povedli z 1:0 in Jakopič je v sedemintrideseti minuti izenačil. Polčas 1:1. V nadaljevanju so trije protinapadi Selanov v treh(!) minutah odločili tekmo. „Golgeter" Travnik dvakrat in Hobel sta fiksirala senzacionalni končni izid. Zdaj Selani spet upajo, čeprav je zmagal tudi predzadnji Liebenfels!

VELIKOVEC : ŠMIHEL 3:1

Tako hitro gre to! V četrtek so bili Šmihelčani zmagovalci (3:0 v Selah), toda dva dni navrh poraženi. Tekma proti Velikovcu zanje ni potekala razveseljivo. Domačini so bili skoz in skoz boljši nogometaši in so strelili tri izredno lepe gole. Po zadetku Berchtolda (ki je zmanjšal na 1:2) so gostje še upali, vendar jih je izključitev Buchwalda v taki meri slabila, da so bili nemočni. Odločilnega pomena je bil tretji gol domačina Schumija, ki je pomenil obenem že enajsti(!) poraz šmihelskega moštva v tekoči sezoni.

ŽRELEC : SAK 1:0

Zadnji proti prvemu na lestvici! Položaj na lestvici je vsekakor vplival na sakovo igro. Velik in ostali so tekmo „vzeli na lahka ramena", kar se je kmalu maščevalo. Tekma sama pravzaprav ni bila tako slaba. Sakovci so izgubili res nesrečno! Najprej kljub stalni premoči niso spravili žoge v nasprotnikovo mrežo in nato so se tik pred koncem srečanja sami „uničili" s „čudovitim" avtogolom bralnica Lampichlerja! To je bil SAK-u četrti letošnji poraz in že tretji proti celovškim klubom (ASV, KAC in Žrelec), ki pa k sreči nima posebnega vpliva na vrstni red lestvice.

SAK : WEITENSFELD 0:0

Zares ugodno, da ima SAK na lestvici vzhodne podlige odločilno prednost na svoje konkurente Annabichl in Volšperk. Očitno „Jagodičevim fantom" v finišu primanjkuje sape. Na tri načine se lahko razlaga začasna kriza SAK-a: ali so sakovci lahkomiselni, ali zaigrajo le pod potrebnim pritiskom ali pa so zares „zdrknili" v krizo! V četrtek 0:1 proti Žrelcu — blamaža —, v nedeljo 0:0 proti Weitensfeldu ali drugače povedano ena točka v dveh nastopih pri nobenem streljenem golu je za „skoraj-prvaka" preskromen izkupiček! Gostje iz Weitensfelda so zaigrali trdo in borbeno in slab sodnik Tscherner jim je omogočil, da so odnesli točko iz Celovca. Možnosti za „domačo" zmago je bilo zadosti, samo so jih napadalci površno in tožno zapravili. Ker je ASV ponovno oddal točko (1:1 v Borovljah), so koroški časopisi takole pisali: SAK po enoletni odsotnosti spet v koroški ligi!

SAK je že dosegel svoj cilj

Tri kola pred zaključkom podligaškega prvenstvenega tekmovanja je SAK praktično že dosegel svoj cilj. Samo „teoretični čudež" bi SAK-u še lahko prekrižal račune (npr. drugouvrščeni ASV bi zmagal, SAK pa istočasno izgubil zadnje tri tekme. V tem primeru bi goldiferenca odločala jasno za SAK! Potemtakem mora ASV trikrat zmagati visoko, najmanj 5:0, in SAK trikrat izgubiti najmanj z dvema goloma razlike. Obstoja pa še druga možnost: ASV zmaga trikrat, SAK izgubi trikrat in zadolži prekinitev tekme; tu goldiferenca ne bi več štela in ASV bi šel v koroško ligo. Dosti je teorije! Brez skrbi, trener Jagodič je že vse preračunal in nikakor ne verjame v „tovrstne čudeže".

Finiš velja zadnji tretjini lestvice. Žrelec bo zagotovo izpadel iz podlige, v slabem položaju pa je še šest(!) moštev – Liebenfels, Sele, Šmihel, Velikovec, Borovlje in Šentandraž. Selani so malo na boljšem, ker imajo dve tekmi manj; obe doma in obe proti neposrednim nasprotnikom. Tu bo padla prva odločitev!

Neodločeno se je končala zadnja igra. SAK je kljub temu že dosegel svoj cilj.

NOGOMETNI REZULTATI

1. razred C	
Kotmara vas : Bilčovs	0:2 (0:0)
Gola: Hobel, Ogris	
1. razred D	
Šmarjeta v R. : Železna Kapla	2:2 (1:2)
Globasnica : Frantschach	3:3 (2:3)
Pod 23, skupina C	
ATUS Wolfsberg : Sele	3:2 (2:2)
SAK : Weitensfeld	1:1 (0:1)
Velikovec : Šmihel	2:4 (1:0)
Mladina	
SAK : Žrelec	0:8 (0:7)
Šolarji	
SAK : Žrelec	3:1 (1:1)

Šahisti iz Nove Gorice zmagali v Bilčovsu

Bilčovščani si vedno bolj prizadevajo za kraljevo igro. Po občinskem turnirju v Velinji vasi je Slovensko prosvetno društvo „Bilka" skupno s Slovensko športno zvezo bilo v nedeljo prireditelj XXII. moštvenega hitropoteznega šahovskega turnirja obmejnih mest.

Turnirja so se tokrat udeležile 8-članske ekipe iz Trsta (Zveza slovenskih športnih društev iz Italije), Nove Gorice, Pirana, Bekštanja in Celovca (SŠZ). Odpovedala je ekipa iz Monoštra-Szentgotthard-a, ker je pot z madžarskega do Bilčovsa le predolga za enodnevno potovanje (in šahiranje).

Naša izkušnja je že, da „nasprotne" ekipe zmeraj pridejo z raznimi mojstri in mojstrskimi kandidati, katerim imamo koroški Slovenci le malo zoperstaviti. Edini mojster na nedeljskem turnirju je bil Tržačan Filipovič, mojstrskih kandidatov je bilo štiri (Kovač, Lostuzzi, Rejc, Škoberne). V imenu SŠZ je prof. Anton Malle pozdravil šahiste, vodja turnirja je bil ravnatelj Ivko Ferm, funkcijo glavnega sodnika pa je prevzel Stojan Plesničar (predsednik šahovskega društva iz Pirana). Vsaka ekipa je igrala proti vsem drugim, čas za končanje partij pa je bil omejen z dvajsetimi minutami na igralca. Ekipo SŠZ Celovec je sestavil izbor igralcev slovenskih koroških klubov (ŠD SŠZ, SŠK „Obir", idr.), ekipo SŠZ II so sestavili rezervni igralci ostalih ekip ter nekateri Bilčovščani (Gasser, Reichmann, Boštjančič). Za Bekštanj pa so igrali Müllneritsch, Joži Gallob, Grom, Jožef Gallob, Alojz Gallob, Anton Galob, Tarman in Feichter.

Po petih kolih se je glasil končni rezultat: 1. Nova Gorica (28,5 točke), 2. Piran (26,5), 3. Bekštanj (26), 4. Trst-ZSŠDI (23,5), 5. Celovec-SŠZ (13,5) in 6. SŠZ II (2).

POSAMEZNI REZULTATI IGRALCEV SŠZ CELOVEC:

Norbert Perko	5	4	0	1	4
Franci Rulitz	5	2	0	3	2
Gorazd Živkovič	5	1	1	3	1,5
Branko Kolter	5	1	1	3	1,5
Adam Ramaš	5	1	0	4	1
Ivan Lukan	5	1	0	4	1
Herbert Rulitz	5	1	0	4	1
Gašper Ogris-Martič	4	1	0	3	1
Ivko Ferm	1	0	1	0	0,5

rulitz

Zmagoviti šahisti iz Nove Gorice v spopadu s Tržačani.

Dobri tekači Mladinskega doma

Tekaških štafet v okviru „29. Pohoda po poteh partizanske Ljubljane" sta se 11. maja udeležili tudi dve ekipi Mladinskega SŠD iz Celovca. Obe sta dosegli spoštljive rezultate, znatno boljše kot ekipe s Koroške v prejšnjih letih. Sploh je bilo mogoče ugotoviti, da je raven vseh ekip bila boljša od prejšnjih let. Skupno je štartalo 110 ekip (za 21 več kot lani) in to v šestih skupinah. Tekme so bile tudi v partizanskem maršu, teku prijateljstva in kolesarskem maratonu, kolesarskem kriteriju na 25 km itd.

Fantovska ekipa Mladinskega doma (Stanko Karničar, Marcel Sumper in Franci Wieser) si je v štafeti bratstva in enotnosti (3x1000 m) osvojilo med 21 moštvi odlično 8. mesto (čas: 8:58,38); zmagalo je moštvo Ljubljana Bežigrad v času 8:02,30. **Dekliška ekipa** (Tanja Koller, Andreja Wieser in Iris Wieser) si je preko 3 krat 600 m osvojila med 15 moštvi 7. mesto (5:26,53); zmagalo je moštvo AK Ljubljana v času 4:20,67. Moštvo rojakinj iz Trsta (ZSŠDI Trst) si je osvojilo 5. mesto (4:55,92).

Iščemo
SOBARICO
Plača po dogovoru.
Gostišče Wutte
Vesele 1, 9123 Šentprimož
tel. (0 42 39) 28 69